Do Bibl…
Jagielońsk.
[illegible]

פרייז 25 גראָשען XV-ער יאָהרגאַנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką" „Radomer-Kielcer Lsben" 22 (720) היינט 10 זייטען

Radom, dnia 3-go Czerwca 1938 r.
ראַדאָם, פרייטאָג ד׳ סיון תרצ״ח
טעלעפאָן פון רעדאַקציע 18 - 15

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

אבטיילונג
פאר קעלץ
אויף זייט 9

אבטיילונג פאר
אָסטראָוויעץ,
אָפּאַטאָוו,
וויערזשבניק און סביבה
אויף זייט 8

ווילט איהר בעהערשען דעם קריזיס?
איילט שנעל און קויפט אַ לאָס
אין דער בעוויסטער לאַנגיעהריגער קאָלעקטור
איטשע מאיר סעמיאַטיטש
ראַדאָם, רוויינסקא 25
וואו עס זענען ביז היינט שוין געפאַלען
100000 זל. אויף נום. 32805
50,000 " " " 56091
50000 " " " 67790
און פיעל געווינסטען צו 10000 און צו 5000
און נאך פיעל בעדייטענדע געווינסטען
דעריבער פערזוימט נישט דען ביים פאַריגען מאָהל
האָט מיר אויסגעפעהלט לאָסען.

הרינו מביעים בזה את רגשי השתתפותנו החמה בצערה
של משפחת **צוקר**
במות עליהם בעלם, אביהם ודודנו
ר׳ יצחק מנחם שו״ב צוקער ז״ל
בנחמת ציון ובבנין ארצנו ינוחמו
יעקב ושרה בקמן

צוליב׳ן טויט פון אונזער ליבען חבר
פנחס זימערמאַן
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל
זיינע אין טרויער-פערבליבענע עלטערן.
די שילער פון דער זעקסטער קלאַס
פון דער **7. קלאַסיגער פאָווש. שולע „תבונה"** אין ראַדאָם

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
דער פאַמיליע צוקער
צוליב׳ן טויט פון זייער
מאַן, פאָטער און שווער
ר׳ יצחק מענדל שו״ב צוקער ז״ל
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
דער יודישער פליישער-צעך אין ראַדאָם

Gdy na dancingu, lub balu chcesz szaleć
I chcesz naprawdę być w dobrym humorze
To musisz tylko w gilzach „WAWEL" palić
Nic ci na humor lepiej nie pomoże.

LEKARZE-DENTYŚCI
J. i L. Berkowiczowie
przeprowadzili się
na ul. Żeromskiego 22 tel. 27-26
i przyjmują 10–1 4–7

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נייע גאַרדעראָבעס, שניי-ווייסע פאָרהאַנגען,
גיעט נאָר צו וואַשען און פאַרבען אין דער בעקאַנטער
כעמישער פאַרבעריי און פראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filie Zeromskiego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס׳האָט זיך ניט איבערצייגט זאָל פרובען און וועט זיין ענטציקט
פון דער שענער, עסטעטישער און פאַכמענישער אַרבייט. ס׳ווערט אויך
געוואַשען אויף טריקען — ביליגע פרייזען! — פינקטליכע אויספיהרונג
סאָלידע בעהאַנדלונג קומט און איבערצייגט אייך
צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7 אָפיס טעל 70 - 19
פיליעס: זשעראָמסקי 1 טראַוגוטטא 11
זשעראָמסקי 21, זשעראָמסקי 59
ביליג צו וואַשען קאַפעלושען

ערשטע זיצונג פון ניי־געוועהלטען קהלה־ראט.

נעכטן ביינאכט איז פארגעקומען די ערשטע זיצונג פון ניי־געוועהלטען ראט. אויפן טאג־ארדנונג איז געשטאנען איין פונקט: קלויבען א וואהל־קאמיסיע אויסצוועהלען א פערוואלטונג. פאר'ן בעטראכטען דעם דאזיגען פונקט זענען אריינגעטראגען געווארן דריי רעזאלוציעס פון פועלי ציון, בונד און א געמיינזאמע רעזאלוציע פון די פארשטעהער פון מזרחי, ציוניסטען, האנדווערקער־פערבאנד און קצבים־פעראיין. אין אלע רעזאלוציעס איז געווארן אויסגעדריקט א פראטעסט פון דער יודישער קהלה־רעפרעזענטאנץ געגען די 13 פונקטען פון „אזאן", וועלכע ציעלען צו בעגרעניצען די יודישע רעכט אין לאנד.

בעת דער אבשטימונג איז אנגענומען געווארן מיט א מעהרהייט פון 8 שטימען די רעזאלוציע פון די פרנסים פון מזרחי, ציוניסטען, האנדוו.־פערבאנד און קצבים־פעראיין.

נאך אנ'הפסקה, בעת וועלכער ס'איז צושטאנד געקומען א פערשטענדיגונג צווישען די פראקציעס פון די ציוניסטען, מזרחי, פועלי ציון און האנדווערקער, האט פרנס יאנאס רובינשטיין פארגעלייגט די קאנדידאטען ליסטע צו דער וואהל־קאמיסיע, וואס איז אנגענומען געווארן פער־אקלאמאציע.

אין די וואהל־קאמיסיע זענען אריין די פרנסים: יונה זילבערבערג. אהרן מערין, ישראל פעלדמאן, י. מ. האפמאן און מאיר קאפלאן.

„ארט" וועט עפענען א פאך־שולע פאר מיידלעך, וואס ענדיגען פאלקסשולען.

די ווארשאווער „ארט"־צענטראלע האט דעלעגירט איהר'ס א פארשטעהער ה' אסטאשינסקי, וועלכער האט בעזוכט די ראדאמער אבטיילונג און נאכ'ן בעקענען זיך מיט דער ארבייט, אויסגעדריקט זיין פולע צופרידענהייט. ה' אסטאשינסקי האט צוגעזאגט צו מאכען אלע בעמיהונגען, אז דער ראדאמער „ארט" זאל האבען די מעגליכקייט צו עפענען א פאך־שולע פאר מיידלעך, וועלכע ענדיגען די פאלקסשולען.

פאראכטאגען פרייטאג איז די היגע „ארט"־אבטיילונג בעזוכט געווארן פון א דעלעגאט פון קראקאווער קוראטאריום. די וויזיטאציע איז אויסגעפאלען זעהר גוט.

די „עזרה" וועגען דער בוסק־אקציע.

אין צוזאמענהאנג מיט דער בוסק־אקציע, וואס דער „לינת הצדק" האט היי־יאהר אונטערגענומען, האבען מיר אנגעפרעגט דעם פרעזעס פון דער עזרה ה' אדלער, צי ער האט רעזיגנירט פון זיינע יעהרליכע בוסק־אקציעס. ה' אדלער האט דערויף געענטפערט, אז דאס יאהר איז געווען שווער דורכצופיהרען א בוסק־אקציע צום ערשטען סעזאהן, ווייל ס'איז נאהנט פון דער פסח־אקציע און איבערן קאלטען וועטער. איבעריקענס איז צוויי מאהל אין זומער שווער צו שיקן קראנקע קיין בוסק, ווייל דאס איז פערבינדן מיט דאפעלטע קאסטען. ער האט דעריבער בעשלאסען ארויסצושיקען קראנקע פון דער „עזרה" צום דריטען סעזאהן, אויסגערעכענט, אז אויף ראש השנה זאלען שוין זיין די קראנקע צוריק פון דער קוראציע.

קליינהענדלער־פערבאנד געוועהלט א נייע פערוואלטונג.

אויף דער יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג אין קליינהענדלער פערבאנד איז געוועהלט געווארען א פערוואלטונג, אין וועלכער ס'זענען אריין די ה"ה: האלצקענער, וויכטעל, קאדענטשיק, הערשעל פרידמאן, יונה גאלדאק, נח ראזענבוים, משה הירשבערג, אורבאס, ז. וועגנער,

פון רעדאקציע.

דעם בריעף פון עטליכע פערוואלטונג־ס־מיטגלידער פון בית־יתומים אין דער פראגע מצות, וועלן מיר געבען אין קומענדיגען נומער פון אונזער צייטונג. מיר האבן נישט בעוויזען צו דריקען דעם בריעף היינטיגע וואך צוליב מאנגל אין פלאץ.

דער פעליעטאן פון ה' סאטיר א. נ. „א חלום וועגען טעכטער אקוויזיטארעס" האבען מיר נישט בעוויזען צוגעבען אין היינטיגען נומער צוליב מאנגעל אין פלאץ. ער קומט דעריבער די צווייטע וואך. רעד.

אפגעשאפט די פאטענטען פון יאהר 1940

אין יאהר 1939 וועט מען נאך אויסקויפען פאטענטען, דאס געלט וועט אבער אראפגערעכענט ווערען פון אומזאץ־שטייער

אנשטאט פאטענטען — רעגיסטראציע־קארטען

די פראגע וועגן סקאסירן די פאטענטן ווערט שוין פון לאנגע יאהרען בררייט דיסקוטירט אין אלע פאראינטערעסירטע קרייזן. יעצט איז ער ענטגילטיג ערלעדיגט געווארען. דאס פינאנץ מיניסטעריום האט אין לעצטן נומער (נומער 14 פון 20 מאי ד. י. פאז. 355, 356) פארעפענטליכט צוויי געזעצען איינע וועגען אומזאץ־שטייער, די צווייטע וועגען, רעגיסטראציע־קארטען (אנשטאט פאטענטען) לויט'ן ערשטען געזעץ ווערען די פאטענטען אין יאהר 1940 סקאסירט. דאס יאהר 1939 וועט זיין א איבערגאנג'ס־יאהר. די סוחרים וועלען אין יאהר 1939 ווייטער מוזען אויסקויפען ווי ביז יעצט פאטענטען, אבער די איינגעצאהלטע סומע פארן פאטענט וועט אראפגערעכענט ווערן פון דערנאך אויסגעמאסטענעם אומזאץ־שטייער. למשל אויב א אונטערנעמער וועט אין יאהר 1939 אויסקויפען א צווייטע קאטעגאריע פאטענט וואס קאסט 600 גילדען, און דער אומזאץ־שטייער וועט אויסגעמאסטען ווערן אויף 1000 גילדען, וועט מען פון די 1000 ג. אראפרעכנען 600 אזוי, אז ס'וועט בלייבען צוצאהלען נאר 400 ג. די 600 ג. וועלן אראפגערעכענט ווערן 20 פראצענט פון יעדער זאליטשקע, דאס איבעריגע — נאכן שאצען, ד. ה. נאכן יאהר.

דאס צווייטע געזעץ זעהר פאר, אז אין יאהר 1940 וועלען אנשטאט פאטענטען זיין רעגיסטראציע־קארטען וועלכע וועלען זיין פיל ביליגער. זיי וועלען קאסטען: פאר רעגיסטרירטע (אין האנדעלס רעגיסטער) סוחרים 250 — גילדען, פאר רעגיסטרירטע סוחרים וועמענס אומזאץ שטייגט נישט איבער 100,000 ג. — 120 גילדען, פאר אלע איבריגע — 25 גילדען.

די רעגיסטראציע־קארטען וועלען ארויסגעבען די זעלבסטפארוואלטונגען, און פון דעם מאמענט אן וועלען די סוחרים זיין אונטערגעווארפען צוויי קאנטראל־אינסטאנצען: 1) די שטייער־מאכט וועט קאנטראלירען דעם אומזאץ, 2) די זעלבסטפערוואלטונג וועט קאנטראלירען צי מען בעזיצט א ענטשפרעכענדע רעגיסטראציע־קארטע. שטראפען פאר נישט באזיצען בכלל אדער פארבאזיצן א נישט ענטשפרעכענדע קארטע וועט ארויפלייגען די זעלבסט־פערוואלטונג.

פון דער ציון. ארגאניזאציע.

מאנטאג דעם צווייטען טאג שבועות 6 אזייגער נ. מ. קומט פאר די אלגעמיינע יעהרליכע פערזאמלונג אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (זשער.25) מיט דער בעטייליגונג פון א פארשטער פון צ.ק.

ר' יצחק מענדעל צוקער ז"ל

היינטיגע וואך איז געשטארבען דער עלטסטער שוחט ר' יצחק מענדיל צוקער.

ר' יצחק מענדעל איז געווען אנ'אנגעזעהענער מענש אין שטאדט, הן צוליב זיין התמנות און קהל'שען אמט, והן אלס בר־שכל. וואס האט געהאט א קלוגען בליק און פערשטאנען דאס לעבען. זייענדיג אין תוך א רעליגעזער יוד, האט ער געקענט די ספרי־השכלה און ארויסגענומען פון זיי דאס, וואס האט געלויכטען, אבער וואס זאל נישט זיין אין סתירה צו זיינע רעליגעזע אנשויאונגען. ער איז געווען דערפאר בעליבט ביים עלטערען און יונגערען דור לאנגע יאהרען געווען שוחט. געגאנגען אין לעבען א שטילען, בעשיידענעם וועג און נאר דאן ארויסגעטרעטען מיט אווארט ווען ס'איז ארויס א סכסוך צווישען די שוחטים און גמינע. און ווען ער האט פערטיידיגט זיין אימנות, איז ער געווען דער איינציגער, וואס האט געקענט אויפווייזען וואספערע ביטערע און פיינליכע פרנסה דאס מין שחיטות איז.

די קינדער פון ר' יצחק מענדעל זענען צושפרייט כמעט אין אלע טיילען וועלט. זיי געפונען זיך אין אמעריקא, פראנקרייך און ארץ ישראל.

דער זוהן אין אמעריקא, יעקב צוקער, איז א קינסט־מאלער.

Panu Radnemu
L. M. Zysermanowi
z powodu zgonu Jego syna
B. P. PINKUSA
wyrazy szczerego współczucia
składa
w imieniu Koła Radnych Żyd.
Dr Fastman.

Wyrazy głębokiego współczucia
p. szefowi L. M. Zysermanowi
z powodu przedwczesnego zgonu Jego syna
B. P. PINKUSA
składają
Jakub Frydman z rodziną

אונזער מיטארבייטערין פרל.ביילא זיסערמאן
צוליב'ן טוידט פון איהר ברודער
פנחס נ. ע.
דריקען מיר אויס דעם טיפען מיטגעפיהל
די באנק פאר סוחרים און אינדוסטריעלער
דאס פערסאנאל פון דער באנק, זשעראמסקי 17

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
דעם ה' לייביש מענדל זיסערמאן און פאמיליע
צום טויט פון זייער זוהן
פ נ ח ס
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
פירמע בערקמאן זשעראמסקי 1

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
דעם ה' לייביש מענדל זיסערמאן און פאמיליע
אוליב'ן טויט פון זייער זוהן
פ נ ח ס
זאלן זיי שוין מצהר נישט וויסען פון קיין צער
איטשע מאטיל ווייסמאן און פרוי

כמעט אַ העלפט פון דער צאָהל וואַהל־בערעכטיגטע נישט געשטימט

דער שפּיעל אַרויף און אַראָב איז נמאס געוואָרען — שנים אוחזין במאַנדאַט, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי — דאָס איז דער צווייטער מאַנדאַט פון די בלאָקירטע האַנדווערקער און חלוץ בעל מלאכה, וואָס מזרחי פאָדערט פאַר זיך

אין אונזער ספּעציעלע אויסגאַבע, וואָס מיר האָבען אַרויסגעגעבען באַלד נאָכדעם, ווי ס'איז בעקאַנט געוואָרען דער רעזולטאַט פון די וואַהלען — האָבען מיר שוין מיטגעטיילט גענוי וויפיעל שטימען יעדע ליסטע האָט ערהאַרבען; וויפיעל וואַהל־בערעכטיגטע ס'זענען געווען און וויפיעל פון זיי עס האָבען געשטימט.

די אַלגעמיינע צאָהל שטימען אויף אַלע ליסטעס האָט דערגרייכט די ציפער 3639. אזוי פיעל האָבען זיך בעטייליגט אין די וואַהלען. כמעט אָבער אזוי פיעל זענען געבליבען אין דער היים, נישט ווייזענדיג זיך גענצליך צו די וואַהל־אורנעס 3202 וואַהל־בערעכטיגטע האָבען נישט אָנגעגעבען זייערע שטימען און נישט אויסגענוצט זייער וואַהל־רעכט. וואָרום בערעכטיגטע צו וועהלען זענען געווען 6841. די אַבסטינענץ איז געווען אויף דער זייט פון דער בירגערליכער קלאַס, ווייל ווי מען איז משער, האָבען די פּראָלעטאַרישע ליסטעס אַרומגענומען אויף גאַנצע הונדערט פּראָצענט זייער וועהלערשאַפט און די אַרבייטער־וועהלער זענען דעם 29 מאַי געגאַנגען מאַסענווייז צו די קהלה־וואַהלען.

אַזאַ שוואַכע פרעקווענץ ביי די קהלה־וואַהלען, איז נאָך קיינמאָהל נישט געווען. פאַראַיאָהרען האָבען געשטימט 68 פּראָצענט פון דער אַלגעמיינער צאָהל וואַהל־בערעכטיגטע. דאָס יעצטיגע מאָהל איז געווען עפּעס מעהר ווי 53 פּראָצענט. אין שטאָדט הערט מען אויסטייטשען די היינטיגע שוואַכע פאַראינטערעסירונג מיט די וואַהלען דערמיט וואָס פאַר א סך וועהלער איז שוין נמאס געוואָרען דער שפּיעל אַרויף און אַראָב, וואָס האָט ביי זיי אָבגענומען דעם צוטרוי מיט'ן גלויבען, אַז ס'וועט עפּעס ווערען אַמאָהל פון די וואַהלען.

7 וואַהל־ליסטעס זענען היינט געווען. אַלע 7 האָבען געקעמפט יעדע פאַר זיך בעזונדער, אָבער 5 פון זיי זענען געווען בלאָקירט. דאָס זענען געווען די נומערן: 1, 2, 8 און 3 מיט 6. די ערשטע דריי, וואָס זענען געווען פאַרבינדען אין א טעכנישען בלאָק זענען געווען: די האַנדווערקער און חלוץ־בעל מלאכה פון וויטאָלדא 10, מזרחי און ציוניסטען; די אַנדערע צוויי זענען: דער האַנדווערקער פאַרבאַנד רווינסקא 1 מיט'ן קצבים־פאַראיין. דאָס איז געטוהן געוואָרען דערפאַר, אַז ס'זאָלען נישט פאַרלוירען גיין קיין שטימען.

פון די 7 ליסטעס האָבען 4 בעקומען צו צוויי מאַנדאַטען. דאָס זענען: די האַנדווערקער מיט'ן חלוץ בעל מלאכה פון וויטאָלדא, האַנדווערקער־פאַרבאַנד פון רווינסקא 1, בונד און דער פאַראייניגטער ציוניסטישער בלאָק. דער מזרחי האָט בעקומען דריי מאַנדאַטען און דער פאַראייניגטער בלאָק פון די רעכטע מיט די לינקע פּועלי־ציון האָט בעקומען 6 מאַנדאַטען.

אויף איין מאַנדאַט איז נאָך דאָ א פּלוגתא. דאָס איז דער צווייטער מאַנדאַט פון די האַנדווערקער און חלוץ בעל־מלאכה פון וויטאָלדא 10. דעם דאָזיגען מאַנדאַט מאָהנט פאַר זיך דער נומ. 2 — פון מזרחי, וועלכער ווייזט אויף אויפ'ן יסוד פון די אָבגעגעבענע צאָהל שטימען, אויף זיין ליסטע, אַז ער ברויך האָבען 4 און נישט קיין 3 מאַנדאַטען.

דער טכסוך אַרום אָט דעם מאַנדאַט שטעלט זיך פאַר אזוי:

דער מזרחי האָט בעקומען 664 שטימען, בעת די האַנדווערקער פון וויטאָלדא האָט בעקומען 317 שטימען. ווען די צוויי ציפערען ווערן געטיילט פאַלט אויס א גרעסערער צאָהל פאַר די בעטרעפענדע מאַנדאַטען פון דער ליסטע נומ. 2 — מזרחי. ווען מען טיילט די ציפערן 664 אויף 4, קומט אויס אויף יעדן מאַנדאַט 166 שטימען, בעת ווען דער ציפער 317 ווערט געטיילט אויף צוויי — פאַלט אויס אויף א מאַנדאַט נאָר 158 שטימען. דורכפירענדיג אַזאַ טיילונג בעקומט זיך דער רעזולטאַט, אַז דער מזרחי האָט מיט 8 שטימען מעהר אויף יעדן זיינעם מאַנדאַט, פון די האַנדווערקער אויף וויטאָלדא, וועלכע האָבען פּונקט מיט אַזאַ צאָהל ווייניגער. דער מזרחי פאָדערט דעריבער פאַר זיך נאָך א פיערטען מאַנדאַט אויפ'ן חשבון פון וויטאָלדא'ס צווייטן מאַנדאַט. מען איז טאַקע געגאַנגען בלאָקירט, געמאַכט א שטיקל שיתּפות, אָבער צו שלי, שלי, שלך, שלך — האָט עס נישט.

מיט דער דאָזיגער דין־תורה האָט מען זיך געווענדעט אין דער סטאַראָסטוואָ, וואו מ'האָט געהייסען דעם נומ. 2 אויפגעבען זיינע טענות שריפטליך און דאַן וועט דער ענין דעצידירט ווערן.

אין איין אָוונד צוויי זיצונגען פון שטאָדט־ראַט.

אין שטאָדט־ראַט זענען אין איין אָוונד מאָנטאָג, פאָרגעקומען צוויי זיצונגען.

אויף דער ערשטער זיצונג, איז אָנגענומען געוואָרען צו מאַכען אַן אָהנפּראָצענטיגע הלוואה אויף 85 טויזענד גילדען ביי דער ראַדאָמער עלעקטראָניע און צו געבען אַן אָהנטערמיניגע הלוואה אַלע מאַגיסטראַט־אָנגעשטעלטע אין דער הויך פון דעם אָבגעשלאָגענעם פאַר זיי ספּעציעלען פּאָדאַטעק ביים אויסצאָהלען די פּענסיע. ד"ה מ'וועט זיי מעהר נישט אָראָבררעכענען פון קיין פּענסיע דעם ספּעציעלען שטייער, וועלכער וועט אָבער טראָגען דעם כאַראַקטער פון אַן הלוואה.

דער שטאָט־ראַט האָט אויסגעוועהלט א קאָמיסיע פון אַנדערצולעגען אין ראַטעס די וועג־אָבצאָהלונגען. אין דער קאָמיסיע זענען אַריין 3 אידען: משה ראָטענבערג, אַהרן מערין און ישראל ראָזענבערג.

אין דער פּאָבאָר־קאָמיסיע, אויף דער צייט פון 1 ביז'ן 20 יוני, איז געוועלט געוואָרען אַלס פאָרשטעהער פון שטאָט־ראַט ראַטמאַן סטעפּאַנסקי, און אַלס פערטרעטער ראַטמאַן שאַרי.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען צוריקצוצאָהלען דעם געוו. פּרעזידענט שטשאַווינסקי די עמעריטור־סקלאַדקעס, וועלכע ער האָט איינגעצאָהלט אַלס פּרעזידענט במשך פון 3 יאָהר. ה' שטשאַווינסקי וועט אויף אַזאַ אופן צוריק בעקומען 2025 זל. פון עמעריטאַלען פאָנד.

די ווענדונג פון דער צענטראַלער לייטונג פון די קוימענקערערס, איינצוטיילען די שטאָדט אויף 5 קוימענקערער קרייזען, אַנשטאַט די יעצטיגע דריי, איז אָבגעוואָרפען געוואָרען נאָכ'ן רעפערירען דעם ענין פון לייטער פון דער הירטשאַפטליכער אָבטיילונג ביים מאַגיסטראַט, ה. נאָוויצקי, וועלכער האָט אויפגעוויזען, אַז די נייע ענדערונג וועט נישט ברענגען קיין נוצען דער שטאָט.

דער שטאָדט־ראַט האָט אַקצעפּטירט די קניה פון 46 קוואַדראַט מעטער, וואָס דער מאַגיסטראַט האָט פערקויפט דעם היגען איינוואוינער וואָיטשעך אַדאַמסקי.

מיט דעם האָט זיך אויסגעשעפּט די ערשטע זיצונג. דאַן ווערט ערקלערט אַן הפסקה און דערנאָך טרעט מען צו צו דער צווייטער זיצונג, וועלכע איז געווידמעט די וואַהלען פון א לאַווניק אויפ'ן אָרט פון געוו. לאַווניק גזשעסשנאַראָווסקי, וועלכער האָט פאַרנומען דעם דאָזיגען אַמט, איידער ער איז געוואָרען פּרעזידענט.

דאָ נעמט איבער דעם פאָרזיץ ד"ר קעלעס קראַוז, וועלכער פאַרבעט אַלס אַססעסאָרען די דאָקטוירים שטשעפּאַניאַק און פאַסטמאַן.

דאָס בעווייזען זיך אין פּרעזידיום פון די דאָקטוירים מאַכט דעם איינדרוק, ווי ס'וואָלט פאָרגעקומען א קאָנסיליום, אָדער א מעדיצינישע קאָנפערענץ.

אַלס לאַווניק איז געוועהלט געוואָרען דער פּעפּעסישער ראַטמאַן שמיגעל.

אר.

דער קליינער חייקאַלע אין דער ראָליע פון אַ „ראָן־זשואַן“.

(סיפּען פון ראַדאָמער ציון. עסקנים)

הערט רבותי און שטוינט! צו די ראַדאָמער סענסאַציעס, אונמעגליכקייטען און מערקווירדיגקייטען איז צוגעקומען א שפּאָגל נייע סענסאַציע: דאָס ציוניסטישע חייקאַלע, האָט זיך פּלוצלינג אויף דער עלטער דערשפּירט ביי די כחות, און לעבט איצט איבער די צווייטע יוגענד; און ווייסט איהר צוליב וואָס? אַלץ צוליב מ'שטיינסגעזאָגט א ספּודניצע.

בילא דאָס וואָס ס'געשעהט אויף די ציוניסטישע דאַנסינגען, וואו חייקאַלע איז א גאַנצער מחותן און לאָזט נישט קיינעם צו צו דער שאַטניע, נור ער אַליין איז זיך מתעסק מיט'ן „מין־היפה“ ביים אָנטוהן און אויסטוהן, דאָס בין איך אייך שוין מוחל. דאַרויף איז ער א בעלן אויף שיינע פּיסלעך, שיינע טאַליעלעך א. א. וו. אָבער דאָס וואָס איז לעצטענס געשעהן געהט שוין איבער אַלע גרענעצן.

ויהי היום — האָט איינע פון די וואַרשאַויער צענטראַל קאָמיטעטען משנה געוועזן דעם שטייגער און אָנשטאַט א דעלעגאַט א מאַנספּערשוין, אַראָבגעשיקט אין אונזער שטאָט א נקבה ר"ח. אונזער חייקאַלע דער ספּעץ האָט באַלד פעסטגעשטעלט, אַז דאָס איז זעהר א שיקאַווניע שיינע דאַמע, און נישט לאַנג טראַכטענדיג האָט ער אָנגעהויבען צו איהר זיך צוצופּיצען, דערנענטערן, עד, עד, ביז ער האָט זיך אינגאַנצען פאַרלוירען, און אָנגעהויבען טוהן מעשה־נערות; געוואָרען איהר שאַטען, פאַרלאָזט ווייב און קינדער, ממש געקלעבט אין איהר, געפאָלגט אַלע איהרע בעפעהלען, געשלאָגען דעם רעקאָרד פון לויפען און אַרומלויפען. האָט זי געהאַלטען א רעפעראַט, איז חייקאַלע געשטאַנען א פאַרגאַפטער, מיט פאַרמאַכטע אויגען און א אָפען מויל, מורא האָבענדיג א דורכצולאָזען חלילה א וואָרט און דערנאָך געקוויקט זיך: איי איי, איי, איז דאָס געווען א רעפעראַט, האָט זי א זיס מיילעכעל, אַז אַלע ראַדאָמער און וואַרשאַווער רעדנער מעגען שטעלען זיך אין דער זייט. און געמאַכט פּשוט אש פון די גרעסטע רעדנער פון אונזער שטאָט ווי: ראָטענבערג, לוקסענבורג, צוקער, בייגעלמאַן, און אַפילו דעם גרויסען יושב־בסתר איז ער מבטל כעפּרא דערעא. אסור — שרייט ער פּלוצלינג אויס — צי אין גאַנצען ראַדאָמער וויזאָ, געפינט זיך אַזאַ ליכטיגע חבר'טע, מיט אזוי פיעל טעם און אַזאַ זיס מיילעכעל.

איז טאַקי צוליעב דעם געוואָרען א בהלה ביי די חבר'טעס פון אונזער וויזאָ, וועלכע האָבען באַלד צוזאַמענגערופען אַן אויסערגעוועהנליכע אסיפה, אַריינקלערענדיג וואָס האָט חייקאַלע פּאַקטיש געמיינט, צי האָט ער געמיינט די קונסט פון איהר שעהנעם זיסען רעדנער־טאַלאַנט, אָדער פּשוט כפשוטא, אזוי ווי ס'שטייט אין ווייבערישען שלחן ערוך: שעהן, מיינט מען טאַקי שעהן, טעם, מיינט מען אמת'ן טעם און זיס, איז זיס, זיס — ממש... צו קיין טאַלק זענען זיי אָבער נישט געקומען. קיין קאָנקרעטע רעזולטאַטען האָט די אסיפה נישט געבראַכט, ווייל אַלע צוזאַמען האָבען געשריגען, געלאַרעמט, און די פאָרזיצענדערין אַצוטומעלטע, האָט קיינעם קיין וואָרט נישט געוואָלט געבען, ווייל זי האַלט, אַז אַמערגסטענט איז טאַקי זי אַליין בע'עוולה'ט. וואָרים, אַז די אַלע מעלות־טובות פאַרמאַגט זי דאָך, ווי וואַגט זשע, אַזאַ אויסוואורף דאָס צו צו שרייבען אַן אַנדערע. אמת, אויך טאַקי א חבר'טע, אָבער דאָך א פרעמדע און נישט קיין פּרעזעסין. ווען אָבער די אַנדערע קאָמיטעט־מיטגלידערינס האָבען אויך געוואָלט זיך נעמען א חלק פון חייקאַלעס קאָמפּלימענטען, איז געוואָרען אַזאַ געפילדער, אַז די פאָרזיצ. האָט אויפגעלעזט די זיצונג און אַנטלאָפען אַהיים א א ברוגז'ע. אונזער חייקאַלע אָבער דרעהט זיך אין גאַס מיט א צוגאַרעטעל אין מויל און מיט'ן שטעקעלע אין דער האַנד, שמייכלענדיג: כי־כי־כי, איהר קלערט אייך וואָס איהר ווילט, אָבער איך ווייס דעם אמת'ן אמת...

ערגער אָבער פון אַלץ וואָס ס'האָט געדראָהט אונזער שטאָדט א גרויס געפאַר מיט אָבשטעלען אַלע גאַרבאַרסקי פאַבריקען. וואָרום וויסען זאָלט איהר, אַז א חוץ זיינע סטאָלע געשעפטען, דהיינו: דאָס אַרומשלעפען זיך פון אונזער חייקאַלע אויף חתונות און ברית'ן לטובת דעם קרן־קימת, האָט ער נאָך א זייטיג געשעפטעל, פון וועלכען ער ציהט חיונה פאַר זיך און זיין פאַמיליע. חייקאַלע איז... א נאַזשאַווניק. שרעקט אייך נישט, ער איז חלילה נישט קיין מעכער־שטעכער, נישט ער שלאָגט און נישט ער שטעכט. צו דעם איז אונזער קליינטשיגס נישט פעהיג. נישט מעהר, ער דערהאַלט די עקזיסטענץ פון דער ראַדאָמער

ווער איז געוועהלט געווארען אלס פרנס אין נייעם קהלה-ראט.

פון די ליסטע נום. 1 (האנדווערקער און חלוק בעל - מלאכה (וויסאלדא 10) זענען געוועהלט געווארען די ה"ה שלמה פישמאן און משה באריימסטער; פערטרעטער די ה"ה: יאנקעל ווייגנארט, צמח פיימאן.

פון דער ליסטע נום. 2. (מזרחי) זענען געוועהלט געווארען די ה"ה: דוד מעדאליאן, יונה זילבערבערג, יאנאס רובינשטיין; פערטרעטער די ה"ה: פייוועל האכמאן משה הירשבערג, העניך וויינטרויב.

פון דער ליסטע נום 3 (האנדוו.-פערבאנד רווינסקא 1) זענען געוועהלט געווארען די ה"ה: ישראל פעלדמאן, חיים יוסף ראטבלאט; פערטרעטער די ה"ה: יחיאל גאלדבערג, שמואל וויינשטאק.

פון דער ליסטע נום. 4 (בונד) זענען געוועהלט געווארען די ה"ה: וואלף פייגענבוים, שמואל שניידערמאן; פערטרעטער די ה"ה: מענדעל פרידמאן, אברהם שטיינאוויטש.

פון דער ליסטע נום. 5 (־עכטע מיט לינקע פועלי ציון) זענען געוועהלט געווארען די ה"ה: ישראל גלאס, אדוו. טאוב, מאיר קאפלאן, אברהם פרידמאן, יצחק מענדעל האפמאן, יחיאל אלטמאן; פערטרעטער די ה"ה: מאיר מאצקין, יודעל זילבערשטיין, אהרן לעדערמאן, חיים ישראל מארקאוויטש לייביש יוסף גאלדבערג, אברהם גאלדמאן.

פון דער ליסטע נום 6 (קצבים-פעראיין) איז געוועהלט געווארען ה' שמשון גוטמאן, זיין פערטרעטער איז דער ה' יחיאל ישעי' רוטמאן.

פון דער ליסטע נום. 8 זענען געוועהלט געווארען די ה"ה ישראל יעקב דיאמענט, אהרן מערין; פערטרעטער די ה"ה: יחיאל לעשטש, יחיאל ביאלסקי.

יעצט ווערט אקטועל די פראגע, ווי אזוי וועט אויסזעהן דער פרעזעסור-אויסוואהל אין ראט און פערוואלטונג. מ'הערט פון פערשידענע קאנצעפציעס. דער עולם רעדט אויך פון דער עווענטואליטעט, אז דער בונד זאל זיך פעראייניגען מיט די פועלי ציון און דאן וועט זיין 8 געגען 7 פון די בלאקירטע ליסטעס 1, 2, 8 אויף אזא אופן וואלטען די דריי פרנסים פון די האנדווערקער - פערבאנד און קצבים-פעראיין געווען דאס צינגעל אויף דער וואג - שאל.

פערהאן א מיינונג און דאס נישט אויף קיין שפאס, אז פרעזעס פון קהלה-ראט זאל זיין א פועלי-ציוניסט און פון דער פערוואלטונג א בונדיסט. דאדאס וועט דאן זיין בלויז רויט: א רויטער מאניסטראט און א רויטע קהלה.

קאמוניקאט
פון ברית - תרומפעלדאר.

דער קולטורעלער קרייז ביים „ברית-תרומפעלדאר אין ראדאם, ארדענט איין אלע שבת פינקטליך 5 נ.מ. א גראנדיעזע לעבעדיגע ציימונג מיט'ן אנטייל פון די ח"ח נפתלי טוכמאן, בינם דארן, נפתלי מינצבערג, יחיאל פוטערמאן, לייב אלבוים, ראזענבוים א. א.

נאך די ציימונג – רעציטאציעס.

אינטערעסאנטער פראצעס
וועגען פעלשען א מאגיסטראט - סטעמפעל.

אויפ'ן קריסטליכען קצב וואצלאוו פאטאצקי, אין סקארזשיסק, איז געפאלען א חשד, אז ער פירט אוים די „שחיטה" פון זיינע בהמות אין געהיים און דערנאך קלאפט ער ארויף אויפ'ן פלייש א געפעלשטע חתימה פון מאגיסטראט.

געגוי דאס פעסטצושטעלען איז שווער געווען און דערפאר איז אויף א בעראטונג פון ארטיגען וועטערינאר-דאקטאר מיט'ן סקארזשיסקער בורגמיסטער, געוואָרען בעשלאסען, אז דער סטעמפעל פון מאגיסטראט מיט דער אויפשריפט „זאושאנד מיעיסקי", וואס ווערט ארויפגעלעגט אויפ'ן פלייש, זאל ווערען געענדערט. פון דער אויפשריפט זאל נעמליך ווערען ארויסגענומען די „עם" און אנשטאט „זאושאנד מיעיסקי", זאל זיין „זאושאנד-יעיסקי". דאן וועט מען קאנטראלירען און אויב מ'וועט ביי פאטאצקי'ן געפונען פלייש מיט דער חתימה „מיעיסקי", וועט דאס זיין א בעווייז, אז ער פעלשט דעם סטעמפעל.

פון דעם דאזיגען סוד האבען בלויז געוויסט דער בורמיסטער און דער וועטערינאר-דאקטאר, וועלכער איז געווען דער, וואס האט רעאגירט דערויף, צוליב סאניטארע טעמים.

אין עטליכע טעג ארום איז מען אוועק אויף א רעוויזיע אין דער יאטקע פון פאטאצקי און געפאקט ביי אים פלייש מיט דער חתימה „זאושאנד מיעיסקי" – מיט דער „עם". ס'איז שוין דאן געווען ביי זיי א זיכערע זאך, אז דאס פלייש שטאמט פון געהיימע און אונלעגאלע ארבייט, און, אז אויך דער סטעמפעל איז געפעלשט.

מ'האט פאטאצקי געשטעלט פאר'ן ראדאמער קרייז-געריכט, ער האט זיך אבער נישט מודה געווען, טענה'דיג, אז ער האט דאס פלייש געקויפט ביי קצבים און ער קען נישט וויסען, ווער ס'האט דעם סטעמפעל געפעלשט. ס'זענען אויסגעהערט געווארען עדות, אבער פון זייערע רייד איז נישט קלאר געווען צי ער איז טאקע שולדיק.

דאס געריכט, נישט האבענדיג קיין גענוגענדע שולד-בעווייזן, האט פאטאצקי'ן גענצליך בעפרייט. אר.

אויפ'ן קוסעוויצקי - קאנצערט.

דער קאנצערט פון אויבערקאנטאר קוסעוויצקי פאריגע וואך אין טעאטער „ראזמאיטאששי", איז ווירקליך געווען א גרויסע קינסטלערישע אטראקציע, פאר די מוזיק-מעלאמאנען בכלל, און פאר די ליבהאבער פון יודישער ליטורגישע מוזיק בפרט.

שטענדיג ביי יעדען קאנצערט, פאלגען מיר נאך מיט גרויס שפאנונג דא אין ראדאם דעם וועג פון זיין קינסטלערישען אויפשטייג, און פערפולקאמונג. אויך ביים איצטיגען מאהל האבען מיר אים נישט נאר געהערט, נאר אויך בעוואונדערט. אין זיין הארציגען און אייגענארטיגען ארט זינגען, ביים יעצטיגען קאנצערט, האט זיך ה' קוסעוויצקי ארויסגעוויזען אלס זינגער פון א גאר הויכער מדרגה.

מיט וועלכע קינסטלערישע ניואנסען פערבליפט ער אונז נישט. זיין ארט מאדולירען, דער אופן פון אטאקירען דעם טאן, דאס לאווירען דרייסט, אהן שום אנשטרענגונג אויף אלע רעגיסטערס, און ועל כולם די פרעכטיגע איבערלאגע ביז צו דער „צע" און מיט א „צולאג" אריבער... האבן אונז אני' איבעריגען מאהל איבערצייגט אין די ריזיגע פאָרשריט, וועלכע ה' קוסעוויצקי מאכט, אין זיין קינסטלערישן בערוף.

ווי בעוואוסט טיילט זיך אין קוסעוויצקי'ס קאנצערט אין דריי סארטען מוזיק: פאלקס-לידער, אפערן-אריעס, און חזני'שע קאמפאזיציעס. מ. קוסעוויצקי'ס קינסטלערישע פאזיציע געפינט זיך אבער אין דער וועלטענער אויסנאמלאגע, דאס אפילו ביי די מוזיק-קריטיקער גייט אהן א געפעכט. איינעם געפעלט דער לידער-פראגראם; א צווייטער עצה'ט גאר קוסעוויצקי זיך צו ווידמען דער קלאסישער מוזיק (אפערע).

אין דער אמת'ן אבער, ענטפלעקט זיך פאר אונז אויבערקאנטאר קוסעוויצקי אלס וואונדערבארער קינסטלער אין זיין גאנצען פראכט נאר אין אויספירען די צויבערפולע חזנישע קאמפאזיציעס. זיין גאנצער מהות, מענטאליטעט אין נאר חזנות, וואס ווירקט אזוי געפיהלבאר אויף אונזער גאנצען וועזען...

אט למשל האבען מיר אים געהערט זינגען די אריע פון „זשידובקא". דוכט זיך זעהר אנגענעהם, פארוואורפלאז, אזוי דאס אפילו די „פאטענטירטע" אפערען זינגער וועלן נישט בעווייזען אויסצופירען אזוי פיינפיהלענד, פונדעסטען איז ער אונז ליבער און נאהענטער ביים אפזינגען א שטיקעלע יהי רצון, עקביא. עד הנה, און אנד. אפילו דער נישט רעליגעזער עלעמענט, אויך פרויען, וועמען ס'איז פרעמד די סינאגאגאלע מוזיק, האבען בעסער פערשטאנען... זיין אב הרחמים, וואו ה' קוסעוויצקי האט אזוי הארציג אינטערפרעטירט דעם נקם נקמת דם עבדיך... ווי אין דער אריע פון „טאסקא".

ס'איז גאנץ איבריג אויסצורעכענען די אלע געזאנג-נומערן פונם קאנצערט-פראגראם, ווייל פון אנהויב ביזן סוף איז דער גרויסער קאנצערט פון אויבערקאנטאר קוסעוויצקי געווען א מייסטערווערק, פערשאפענדיג א גרויסן קינסטלערישען גענוס דעם איבערפולטען אויפן זאהל, פובליקום, וועלכער האט דעם גאס-געבענשטן קינסטלער שטורמיש אפלאדירט און בעדאנקט.

משה רינגערמאכער.

לעדער-בראנזשע, צושטעלענדיג אין די גארבערייען גארבארסקע מעסערס. היות ר'האט געהאלטען אין איין ארומפארען זיך ארום די דעלעגאטקע האט ער אבגעלאזט דעם „נעבען פאך", דאס פאקטישע מסחר זיינס; האט דעריבער געדראהט מאקע א סטאגנאציע און ארבייטסלאזיגקייט אין דער בראנזשע. ווי איהר קוקט איהם אן איז דאס קליינציקע געווען גרייט אויף איהר בעפעהל אפילו צו באנדיטעשע אנפאלן, רייסען סהירען און האקען שלעסער. אבי וואס מעהר צו שלעפען געלד פאר'ן קרן קימת.

אמאהל קומט חייקאלע צו די ציוניסטישע באנק - לייטונג מיט א פראפאזיציע צו ערלויבען איהם ווערען א שומר פון די באנק-קליענטען, פון וועלכע ער פראיעקטירט צו נעמען פון יעדען איינעם א ספעציעלען אבצאהל פון א גראשען פאר'ן קרן קימת. און חייקאלע מאכט באלד אויפ'ן ארט א רעפוזיציע, פארשטעלענדיג ווי אזוי ער וועט דאס מאכען: אט למשל, ס'קומט אן א קליענט, וועט חייקאלע פרעגען: האסט צאהלען א וועקסעל געהט איהר? ס'קאסט 10 גראשען פאר'ן קרן קימת, אויב נישט? געהט איהר נישט אריין און ס'וועקסעל וועט געהן צום רעיענט – גיט חייקאלע צו פערשטעהן – און ס'וועט קאסטען א זלאטע. לוינט דאס אייך? רעכענט נאר איבער וויפיעל איהר וועט זיך איינבערענגען במשך פון א גאנץ יאהר, אויב איהר וועט איינצאהלען איינציגע 10-גראשען פאר'ן קרן קימת פון יעדען וועקסעל. יענער מאכענדיג אזא גוט געשעפט וועט זיכער בעשטעהן. ס'וועט אנקומען א צווייטער – חייקאלע וועט ווידער פרעגען: נאך וואס געהט איהר אין באנק אריין? מן הסתם מאכען א דיסקאנטעלע. האז זייטזשע וויסען, אז ס'קאסט 10 גראשען פאר'ן קרן קימת. וואס, איהר בעשטעהט נישט? טא, געהט אייך זייט מוחל אין אנדערע באנק, וואו מ'וועט ביי אייך שינדען די הויט. און ווידער די זעלבע קאלקולאציע, במשך פונ'ם יאהר קאן יענער דאך ווערען א נגיד. נו, וועט ער נישט בעשטעהן? כ'זאג אייך אז זיכער יאו אזוי אבער ווי די באנק-לייט זענען גרויסע „רשעים" און געהען נישט איין אויפ'ן פראיעקט, געהט חייקאלע אוועק א ברוגז'ער, דראהענדיג נישט מעהר אריינצוגעבען זיינע וועקסלען אויף אינקאסא און מורמעלט צו אז דאס איז א אנטיסעמיטישע באנק, נישט קיין ציוניסטישע.

אונזער חייקאלע איז אבער נישט איינזאם און זיינע ציוניסטישע ראמאנישע אוואנטורעס. ס'האט איהם פערקאנקורירט דער ראדאמער בעריהמטער זשורנאליסט, וועלכער האט איהם צוגעהיטען ווען ער טרעפט זיך מיט די דעלעגאטקע. אז דער צווייטער האלט זיך צו גרויס, ער זאל זיך פערנעמען מיט אזעלכע ערדישע זאכען, ווי, זאמלען געלד אויף די קרנות. פארדאס איז ער מהנה די דאמע פון זיין הארץ מיט א געוואלדיג גרויסע פאעמע, וואס ר'האט אנגעהויבען צו שרייבען אין זאקאפאנע, כאטש געווידמעט א אנדערע און פערענדיגט אין ראדאם. די פאעמע האט געטראגען א זעהר קלינגענדען און פיעל פערשפרעכענדען נאמען: „א מעפיסטא"! אונזער חייקאלע, זעהענדיג די דראהענדע געפאהר, האט באשלאסן זיין אויסדערוויילטע שטרענגער צו בעוואכען. בייטאג איהר נאכגעקראכען אין אלע ציוניסטישע ארגאניזאציעס, און ביינאכט אבגעהיטען דעם האטעל, פאר דעם געפעהרליכען פאעטישען קאנקורענט.

און ס'געשעהט א מעשה נורא: איינמאהל ביינאכט פארגליסט זיך אונזער פאעט צו באלעגען א וויזיט די העלדין פון דעם ראמאן. אזוי אבער ווי ער טראגט ברילען, וואס מאכען איהם קורצזיכטיג, ג.ין ער, געהענדיג אויף די שטיגען, אריינגעפאלען חייקאלען אין די ארעמס. יענער ווייטער פון גרויס שרעק, האט נעמאכט א געוואלד, צוליב וואס ס'זענען זיך צוזאמענגעלאפען די איינוואוינער פון גאנצען האטעל, מיינענדיג, אז דאס האט מען נעכאפט א גנב. אדער ערגיץ איז אויסגעבראכען א שרפה. נאכדעם ווי דער ענין האט זיך אויפגעקלערט א דאנק דאס ערשיינען פון אונזער העלדין, וועלכע איז אויך אליארמירט געווארען צוליב דעם געוואלד, האט די זאך אנגענומען אזעלכע דראסטישע פארמען, אז ס'האט געדראהט א דועל צווישען ביידע ריוואלען מיט שטעקענס, מיט פעוסטעס. אדער גאר מיט פאראסאלען. געשעהן איז אבער א נס. א נס ממש; וואס ס'האט זיך צוגעפלאנטערט א דריטער פאיעהרער, א זעהר טשיקאווע פערזאהן: א הייכער, א דארער, וואס די ליצנים זאגען, אז ער פערמאגט נישט קיין בויך, און די פיס זיינע הויבען זיך אן פון האלז, און ווען ער פארקיהלט זיך די פיס פסח-צייט בעקומט ער דעם קאטאר ארום סכות.

בקצור, צוליב דעם נייעם געפאהר האבען די צוויי חבר'ה לייט שלום געשלאסען און איינגעטיילט צווישען זיך די איינפ"וס - ספערען: חייקאלע פערשטארקט די אקציע פון דעם מפעל, און דער פאעט ווילט די בשותפות-אויסדערוויילטע אין איהר פרייער צייט מיט זיינע ליטעראַרישע שאפונגען. ווער ווייסט ווי לאנג נאך די מעשה וואלט זיך געצויגען ווען נישט דאס, וואס די דעלעגאטקע, ערדרייכענדיג איה־ ציעל, ארויסציהענדיג די פאר זלאטעס פון דע־ שטאדט, נעמט און פאקט איין ס'פעקל און היידא צו די סטאציע. אונזער קליינער האט קיים באוויזען צו קויפען א באנבאניערע און מיט א טאקסע נאכגעלאפען, אריינדערלאנגט דעם פאקעט אין וואגאן, און געהערט דעם לעצטען פייף. וואס האט אין זיין הארץ אבגעהילכט מיט וועהטאג.

צובראכענע און נידערגעשלאגענע, פערחלומ'טע און פערכישופ'טע דרעהען זיך ארום אינזערע דריי העלדען. יעדער איינער אין א באזונדער ווינקעל און לעבען מיט די זיסע ערינערונגען. אבער אין דער גליקליכסטער לאגע געפינט זיך נאר איינער פון זיי, וועלכער בעקומט פון צייט צו צייט הייסע גרוסען און דאס איז... אונזער קליינער ציוניסטישער „דאן זשואן".

צוויי לצים.

לא תרצח...

א שבועות-מעשה'לע

מאיר הערץ.

דער שפאליער זיידע האט געהאט א געוואוינהייט ארומצוואנדערען איבער די ווייטסטע יודישע ישובים. זיינע אלע יאהרען האט ער געצויגען איבער שטעדט און דערפער, איבער לענדער און מדי-נות, און האט זיך נישט אבגעשטעלט פאר קיין שום זאך אין דער וועלט.

וועגען שפאליער זיידענ'ס ארומ-וואנדערען זענען ארומגעגאנגען פער-שידענע שמועות. טייל האבען געזאגט, אז דער שפאליער זיידע יאגט זיך נאך פער-בלאנדזשעטע נשמות, וואס וואלגערען זיך ארום אויף דער וועלט ווי גלגולים און זוכען א תיקון. טייל האבען געהאלטען, אז דער שפאליער זיידע פאהרט ארום צו זעהן וואס יודען מאכען, ווי אזוי זיי לעבען, ווי אזוי זיי זענען זיך מפרנס, איז, צי ווערען זיי נישט גע'רודפ'ט, געיאגט און געפלאגט.

די גאנצע וועלט האט געהאלטען אין איין ארייננקלערען – און דער שפאליער זיידע האט געוואוסט... די גאנצע וועלט האט געטראכט און דער שפאליער זיידע האט געטהון...

אין תחילת, איידער דער שפאליער זיידע איז נתגלה געווארען און מ'האט נאך נישט געהאט געוואוסט, ווער ער איז, האט ער געהאט א רגילות, אז קוים איז ער אריינגעקומען אין א שטעדטעל, וואס האט געזיפצט אונטער'ן יאך פון שלעכטע גזירות, האט ער זיך געמאכט פאר א קונצען-מאכער, פאר א לץ...

אז ער איז עלטער געווארען, האט ער בעקומען א קלארען רוח-הקודש און פיל מאל איז אויסגעקומען, אז ער האט פשוט מלחמה געהאלטען מיט'ן הימעל, נישט וועלענדיג מסכים זיין אויף דער. אדער יענער גזירה.

אויבען אין הימעל האט מען דער-פיהלט, אז דער שפאליער איז שטאל און אייזען און מ'וועט מיט איהם נישט קאנען אדורכקומען. האט מען גענומען מיט איהם זיך רעכענען און ביי פיעל ענינים האט די פמליא-של-מעלה גע-מוזט אנפרעגען זיין דעה...

דאס האט דער שפאליער זיידע גע-וואוסט און ער האט עס בעשלאסען אויס-צונוצען פאר דער טובה פון יודען.

אין הימעל איז אבער נגזר געווארען א שלעכטע גזירה און די איינציגע מניעה איז אבער געווען ביים אונטער'-חתמ'ענען, ווייל מ'האט מורא געהאט, אז דער שפאליער זאל עס נישט דערגעהן און שטעלען קיין ווידערשטאנד; האט מען עס געמאכט בשתיקה, אהן רעש און אהן גערודער, און דאס געריכט אויבען אין הימעל איז פארגעקומען ביי גע-שלאסענע טהירען...

מ'האט אבער נאך אלץ מורא געהאט אז דער שפאליער זאל אמאל זיך נישט דערוויסען און מ'האט גענומען איהם מבלבל-זיין. כדי איהם אראבצופיהרען פון וועג.

ס'איז גראד געווען ערב - שבועות. דער שפאליער זיידע מיט זיינע תלמידים זענען געפאהרען אין א ווייטען וועג און שטארק געאיילט צו א נאהנט שטעדטעל צו האלטען דארט יום - טוב.

איז אבער דער שטן ארויס פון זיין בעהעלטעניש אין פערשטעלט דעם וועג פון א גלייכען טראקט איז געווארען א טיפער, געדיכטער וואלד. אט-אט האט זיך געדוכטען – זענען זיי שוין ביים שליאך, אבער אין איין רגע איז געווא-רען אויס שליאך און צוריק וואלד.

די פערד, מיט וועלכע דער שפאליער זיידע איז געפאהרען, האבען פלוצלונג אנגעהויבען שטארק צו רודערן און צו הירושען. זיי האבען זיך געשראקען פאר דער שווארצער, אימה'דיגער גע-שטאלט, וואס איז געלאפען פאר זיי פאראויס. און אז זיי האבען נישט גע-וואלט אבנויגען פון וועג – האט זיי יענע שווארץ געשטאלט געשלאגען מיט אנ'אייזערנער רוט, אזוי ווייט, אז די פערד זענען געפאלען אויף די קניה און זיך טיעף געגורעט אין דער ערד...

די פערד האבען געהירזשעט און די קלעפ האבען געהילכט.

זענען די תלמידים שטארק דערשרא-קען געווארען און איינער האט זיך גע-טוליעט צום צווייטען. דער שפאליער האט דערוויל געדרימעלט און די תלמי-דים האבען מורא געהאט איבערצוועק-קען זייער רבי'ן.

אויף מערב זייט האט די זון אנגעהויבען אונטערצוגעהן. דינע שאטענס זענען ביס-לעכווייז ארויסגעקראכען פון די גראזען. די נאכט איז אנגעקומען, די נאכט פון שבועות – און דא איז מען אין אזא ווייטען, אומבעקאנטען וועג.

האבען די תלמידים זיך צווויינט און דער שפאליער האט אלץ געדרימעלט. פלוצלינג האט ער זיך א כאפ-אויף געטהון און א געשריי-געגעבען: — אהא, דאס איז עס! מען וויל מיך, הייסט עס, אראב-פיה-ען פון וועג! דער שטן שוין אויך דא!

און דער שפאליער איז אראבגעשפרונ-גען. פון וואגען, האט אליין אויפגע-שטעלט די פערד און גענומען זיי אנטריי-בען. דער שטן האט ווייטער נישט אבגע-שטעלט זיין ארבייט און כסדר געפאכעט איבער די פערד, וועלכע האבען מורא געהאט צו געהן...

געזעהן, אז עס איז שלעכט, האט דער שפאליער אראבגענומען פון זיך זיין כא-לאט, פערדעקט די רוקענס פון די פערד און גענומען פאהרען ווייטער.

אז דער שטן האט געזעהן, אז די פערד פיהלען נישט מעהר זיינע קלעפ און לוי-פען ווי קיינמאהל גאר-נישט, האט ער געלאזט הערען זיין קול און נאכגעשריגען:

— שפאליער, שפאליער! ס'איז שוין יום-טוב, מען טאר נישט פאהרען! —

— איך וועל יא פאהרען! איך מעג פאהרען... כ'האב נאך נישט מקבל געווען די תורה! — האט דער שפאליער אבגע-ענטפערט...

– מען טאר דאך שוין סאקי באלד נישט פאהרען, רבי, — האבען זיך די תלמידים אנגערופען.

– איך וועל פאהרען א גאנצע נאכט און וועל די תורה באין אופן נישט מקבל זיין! זענען יודען גארנישט ווערט, דאר-פען זיי נישט קיין תורה! וויא! – האט דער שפאליער א שמייס געטהון און די פערד זענען געפלויגען פייל אויס'ן בויגן.

באלד איז דער שטן פערשוואונדען. אין הימעל האט מען געזעהן, אז מ'וועט מיט'ן שפאליער גארנישט מאכען – און אלע וועגען זענען פאר איהם צוריק געעפענט געווארען.

יענעם טאג האט זיך די זון לאנגזאם, לאנגזאם געזעצט און דער שפאליער האט בעוויזען אויף גרויסען טאג אנ-צוקומען אין א נאהנטען שטעדטעל ארײן אויף שבועות.

א גאנצע שבועות-נאכט איז דער שפאליער זיידע געזעסען סגור-ומסוגר און געפיהרט א שטארקע מלחמה מיט'ן הימעל.

אין בית-המדרש זענען יודען געזעסען און געזאגט תיקון. אינמיטען דער נאכט איז אנגעלאפען דער שפאליער און א געשריי געטוהן: – אויס תיקון! איך הייס נישט זאגען קיין תיקון! – די אלטע יודען זענען דערשראקען גע-ווארען. זייערע פנים'ער זענען ווייס געווארען, ווי זייערע גרייז-גראהע בערד און א טויטע שטילקייט האט געהערשט איבער'ן בית-המדרש.

צומארגענס דעם ערשטען טאג שבו-עות, דאס בית-המדרש איז פול געפאקט מיט מתפללים, מ'דארף געהן זאגען אקדמות – און דא זעהט מען נישט דעם שפאליער.

שיקט מען שליחים, קומען זיי צו געהן מיט א תשובה, אז דער שפאל-יער איז פערמאכט און לאזט נישט צו זיך צו אפילו זיינע אייגענע תלמידים.

שטעהט דער עולם און וואַרט, ביז אין בית-המדרש בעווייזט זיך פלוצלינג דער שפאליער מיט א געוואלד, מיט א געשריי: — ארויס! ארויס! איך לאז נישט היינט זאגען קיין אקדמות!! מ'וועט נישט מקבל זיין די תורה, ביז די גזירה וועט נישט בטיל ווערען!

דער שפאליער האט מיט זיין געשריי פערטריבען דעם עולם פון בית-המדרש און אליין האט ער זיך געשטעלט אויפ'ן בא-לעמער און האט מרעיש עולם געווען: – היתכן? ס'טייטש? אין דער תורה שטעהט: לא תרצח, און דא וועט מען ארויסגעבען אזא גזירה רעה, מ'זאל אומברענגען חלילה. פיל יודען? וואו איז דער יושר? ניין, איך, דער שפאליער, בין נישט מסכים אויף דעם!

די תלמידים האבען זיך שטילערהייט ארייגעשארט אין בית - המדרש און אויסגעהערט די דין-תורה, וואס זייער רבי האט געהאלטען מיט'ן הימעל.

דער סופים פון בית-המדרש האט זיך א הויב געטוהן און א קול האט שטורמיש אויסגעשאלט; — „זאג נאר שפאליער! זיי נישט איינגעשפארט! דו מוזט בעל - כרחך מקבל זיין די תורה! אז נישט – זעהסטו דעם דאך פון בית - המדרש, ווי ער הענגט אין דער לופטען? –

– כ'זעה, כ'זעה! ביי מתן-תורה איז אויך געווען הר-כגיגית! כ'געדענק ווי דער בארג סיני האט זיך אויפגעהויבען און געוואלט פערדעקען די יודענ'ס קעפ. אבער איצט האב איך נישט קיין מורא! איידער ס'זאל, חלילה, פערגאסען ווערן יודיש בלוט, וויל איך בעסער נישט לעבען און זאל דער דאך פון בית-מדרש אראבפאלען און מיך פער-דעקען! –

די תלמידים זענען דערציטערט גע-ווארען און האבען זיך בעהאלטען אונטער די בענק. דער סופים האט זיך אראב-געלאזט אלץ נידעריגער און נידערי-גער, אט האט ער שיער נישט אנגע-רירט דעם קאפ פון שפאליער...

דער שפאליער זיידע איז געשטאנען גלייך אהן בעוועגונג. און ווען דער סופים האט זיך שוין געהאט אונטער-געבראכען און אנגעלעהנט זיך אויפן שפאליער'ס קאפ, האט דער שפאליער געטוהן א געשריי: – לא תרצח!

— זיי-זשע מקבל די תורה, — האט א קול געדונערט איבערן גאנצען בית-המדרש.

— איך וויל נישט! אז דער הימעל אליין איז עובר אויף דער תורה, האב איך א ברירה נישט אנצונעמען זי! — האט זיך דער שפאליער איינגע'עקשנ'ט.

— ווי איז דאס מעגליך, אז קודשא ברוך הוא זאל עובר זיין אויף זיין היי-ליגער תורה? — האט דאס קול געפרעגט.

— דער סופים דא איז אנ'עדות! ער וויל מיך ממית'ן! אט-אט פאלט ער אראב איבער מיין קאפ. היינט פרעג איך, צי קאן דאס דערלאזט ווערען? ס'טייטש „לא תרצח" שטעהט דאך בפירוש געשריבען אין די לוחות! היינט, ביי קבלת-התורה איז עס דאך געזאגט געווארען — האט דער שפאליער מרעיש עולמות געווען.

— זיי מקבל די תירה, וועט דער סופים נישט אראבפאלען! —

— איך וועל נישט מקבל זיין, סיי-דען מען וועט מבטל מאכען די גזירה!—

רי ווענד פון בית-מדרש האבען אנ-געהויבען קנאקען און איינפאלען. אין אלע עקען האבען זיך אראבגעריסען שטיקער פון סופים. ס'האט געהילכט און געפייפט ווי טויזענדער שטורמ-ווינטען.

דער שפאליער האט געזעהן, אז די סכנה איז גרויס, האט ער מכוון געווען אלע שמות הקדושות, מצרף געווען יחודים, צונויפגענומען אלע הייליגע רעיונות און מיט'ן גאנצען כח א גע-שריי-געטהון:

— געוואלד! כ'וועל שרייען איבער אלע וועלטען נאך הילף! לא תרצח, לא תר—צח!

אלע וועלטען און אלע הימלען האבען א ציטער געטהון, אין דער פמליא-של מעלה איז געווארען א רעש און אלע האבען מסכים געווען: — אוודאי, ער איז דאך גערעכט, דער שפאליער! א בפירוש'ער לאוו: לא תרצח.

דער שפאליער זיידע האט זיך אליין דערשראקען פאר זיין קול און האט געלאזט א טרעהר. אויך די מלאכים האבען מיטגעוויינט און פון אלע טרעה-רען איז געווארען א גאס רעגען מיט דינערען און בליצען, אז די זיילן פון דער וועלט האבען זיך געטרייסעלט. דער שפאליער איז געשטאנען אין א פלאם פייער און די קולות וברקים זע-נען געווען אין לשער. דאס האט לאנג נישט אנגעהאלטען. דער הימל האט זיך באלד אויסגעלייטערט און מיליאסן קולות האבען אויסגעשאלט א הימליש-מתיקות'דיגען ניגון. מלאכים און שרפים האבען אויסגעזונגען אקדמות...

דאס געזאנג האט בעדייט, אז די גזירה איז בטיל געווארן, און אז דער שפאליער האט מנצח געווען.

שבועות׳דיגע פאַסירונגען.

שבועות איז דער יאהרצייט פון דוד המלך, און אין א״י ווערט דער דאזיגער יום טוב געפייערט מיט גרויס פאראד. די יידען פון ירושלים קלייבען זיך צונויף ביים קבר פון דוד המלך און מען זאגט דארט דורך גאנץ תהלים. עס געהען ארום ספעציעלע לעגענדעס וועגען דער הייל פון דוד המלך, פון וועלכער קיינער קומט קיין לעבעדיגער נישט ארויס. דערצעהלען די ירושלים׳ער יודען א גאנצע רייה מעשיות, אז דוד המלך איז גארנישט געשטארבען און אז עס איז ריכטיג, וואס מיר זאגען, אז „דוד מלך ישראל חי וקים״...

דעם ערשטען טאג שבועות אין יאהר תקי״ט איז נפטר געווארען דער בעל־שם טוב. אינטערעסאנט ווערט בעשריבען זיין פטירה. שבועות אין דערפריה האט ער צונויפגערופען די חברה קדישא און זיי אנגעזאגט ווי זיי זאלען זיך נוהג זיין מיט זיין סבורה. עס זענען געקומען זיינע מקורבים, ער האט געדאווענט מיט א מנין און געזאגט דעם עולם: „איך וועל נאך אביסעל שמועסען מיט דעם רבונו של עולם״ מען האט גלייך געהערט ווי ער זאגט: „פייניג מיך נישט, איך בין דיר מוחל די צוויי שעה״. ווען דער משרת האט איהם געפרעגט, מיט וועמען ער רעדט ראס, האט ער איהם געענטפערט: „צי דען זעהסטו נישט דעם מלאך־המות. וואס פליעגט פון מיר שטענדיג אנטלויפען ווי דער שווארצער פעפער וואקסט און וועלכער פרייט זיך איצט גאר״? דערנאך זענען געקומען בעלי־בתים און דער בעל־שם האט פאר זיי געזאגט תורה, ער האט געזאגט דעם עולם: א סימן וועלען זיי האבען, אז זען ער וועט שטארבען, וועלן זיך אפשטעלען ביידע זייגערס. ווען דער בעל שם־טוב האט געזעה״, אז דער עולם איז שטארק פעראיבערט, האט ער געזאגט: „איהר זארגט גארנישט, איך ווייס, אז איך געה ארויס פון דער טיר און געה גלייך אריין אין א צווייטער״. אין דער מינוט, ווען ער איז געשטארבען, האבען זיך טאקע אפגעשטעלט ביידע זייגערס.

עס זענען נאך איצט פאראן אין פוילן א סך חסידים, וואס היטען אפ דעם יאהר־צייט פון בעל שם־טוב. ביי זיי איז דער טאג א גרויסע הלולא און זיי פייערען דעם יום־טוב שבועות אויך אלס יאהר־צייט פון מוסר, פון חסידות.

אין דעם שבועות־טאג זענען אויך פארגעקומען א גאנצע רייה טראגישע געשעהענישען: אין שבועות פון יאהר תק״ט האט מען פערברענט אויף קידוש השם דעם בערימטען ווילנער גר צדק גראף פאטאצקי. די מעשה מיט׳ן גר צדק איז אלעמען גוט בעקאנט.

שבועות האט מען אויך פערברענט די צוויי לעמבערגער רבנים, ר׳ חיים און יהושע דאיצעס. די דאזיגע גרויזאמע געשיכטע האט זיך פערלאפען אין לעמבערג מיט העכער 200 יאהר צוריק (אין יאהר תפ״ה).

אין א קליין שטעדטיל. נישט ווייט פון לעמבערג, האט א שוסטער גע׳מסר׳ט א גלח, אז אין שטעדטיל האלט זיך אויף א משומד, וועלכער האט זיך אין לעמבערג א דאנק דער השפעה פון רבנים זיך ווידער מגייר געווען. ווען די מאכט האט זיך פון דעם דערוואוסט, האט מען ארעסטירט אלע רבנים און צווישן זיי אויך די ברידער דאיצעס. מען האט זיי געפייניגט 40 טעג. נאר אזוי ווי מען האט אין זיי נישט דערקענט דעם יודען, וואס האט געבראכט דעם משומד ווידער צום יודענטהום, האט מען אויס־געשטעלט אין צוויי רייהען די חשוב׳ע יודען פון לעמבערג און צווישען זיי איז דורכגעגאנגען דער ביסקופ מיט׳ן משומד. ווען דער משומד האט אבער צווישען די שורות נישט דערקענט דעם שולדיגען, האט דער עלטערער פון די ברידער דאיצעס זיך נישט געקענט איינהאלטען און אויסגעשריען: פארוואס האט איר מיך געפייניגט גאנצע 40 טעגן אין דער מינוט האט דער משומד גלייך אויסגערופען: „אט דאס איז ער״. עס איז גלייך פארגעקומען דער משפט איבער די ברידער דאיצעס און דער פסק דין איז געווען זיי אויסרייסען די צונגען, אפהאקען די הענד, צוהאקען דעם קערפער און שפעטער פערברענען. דער יונגערער פון די ברידער דאיצעס האט אבער נאך די יכורים, וועלכע מ׳ין האט איהם אנגעטהון אין תפיסה, נישט גע־קענט מקבל זיין דעם פסק דין און האט זיך אליין אויפגעהאנגען. (אנדערע זאגען, אז ער איז אויסגעגאנגען פון הונגער און דורשט). דער עלטערער ברודער ר׳ חיים דאיצעס האט באהבה מקבל געווען דעם פסק דין, וועלכער איז אויסגעפיהרט געווארען ערב שבועות. דער תליון האט גלידערווייז געהאקט דעם קערפער און דערנאך האט מען די קערפערס פון ביידע ברידער אונ־טערגעצונדען און פערברענט. די יודען האבען אויסגעקויפט די אש און מען האט זיי מקבר געווען אויף אן אלטען לעמבערגער בית־עולם. אויף דער מצבה שטעהט די אויפשריפט: וכל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ד׳. און נאך עד היום ווערט אין דער אלטער, קליינער שול פון לעמבערג אפגעהאלטען א הזכרה נאך די קדושים. די ברידער דאציעס.

שבועות אין יאהר תק״ן איז ווידער אין גראדנע פארגעקומען אזא מין טראגעדיע: מען האט אויף דעם גראד־נער תושב ר׳ אליעזר ווערבילאווער געמאכט א בלבול און איבער איהם דורכגעפיהרט א שוידערליכע טויט־שטראף. די געשיכטע ווערט דערצעהלט אויף אזא מין אופן: א קריסטלען מיי־דעל האט נעגראבען לעבען א בארג. פלוצלינג אבער האט זיך פון בארג אנגעהויבען צו שיטען הויפענס זאמד און שטיינער און דאס מיידעלע האט אינטער׳ן בארג געפונען איר טויט. ווען פערביי דעם דאזיגען ארט איז שפעטער געגאנגען דער גראדנער תושב ר׳ אליעזר ווערבילאווער, האט ער דארטען געפונען א טיכעל, וואס דאס מיידעל האט איבערגעלאזען לעבען בארג. עס האט זיך גלייך פערשפרייט א קלאגג, אז דער דאזיגער יוד האט עס נעטויט דאס קריסטליכע מיידעל און איר בע־גראבען אונטער׳ן בארג – א ראיה דערצו איז געווען דאס טיכעל וואס מען האט געפונען ביי ר׳ אליעזר ווער־בילאווער. צוויי יאהר צייט האט מען דעם דאזיגען גראדנער יוד אפגעהאל־טען אין תפיסה און איהם געצוואונגען זיך מודה צו זיין, אדער זיך שמד׳ן. עס איז פארגעקומען א משפט און דער פסק דין איז געווען צו טויטען איהם דורך פערטלען זיין קערפער און די צוהאקטע טיילען ארויסהענגען אויף די גאסען פון שטאדט.

דעם צווייטען טאג שבועות פון יאהר תק״ן האט מען איבער איהם דורכגע־פיהרט דעם פסק דין. אין דער אנוועזענהייט פון טויזענטער צושויער האט מען איהם מיט א האק געפערטעלט דעם קערפער און די בלוטיגע שטיקער פלייש אויסגעהאנגען אויף די גראדנער גאסען. מיט א סך געלד האט זיך דער גראדנער קהלה איינגעגעבן אויסצוקויפן די שטיקער פון טויטען קערפער און זיי ברענגען צו קבר ישראל. שטעהט נאך איצט אויף זיין קבר אן איינפאכע מצבה מיט׳ן אויפשריפט: „פ״נ אליעזר הקדוש שנהרג על קידוש השם ברבים״. שבועות ביי הזכרות נשמות, איז מען אין דער גראדנער שוהל מזכיר אויך די נשמה פון דעם קדוש, וואס איז אומגעקומען צוליב א בלבול.

אט אזוי האט דאס יודישע פאלק געהאט נישט איין טראגישען שבועות, ווען עס איז דער טאג פון שמחה פער־שטערט געווארען דורך די מעשים פון די אינקוויזיטארען...

* * *

מיט 23 יאהר צוריק, אין דער צייט פון דער אייראפעאישער קריג, האבען די רוסען אויפגעהאנגען אין שבועות, די צוויי ראדאמער בחורים, משה גאלדבערג און קדיש וויילל. דאס איז געשעהן צוליב א שפיאנאזש־בלבול, וועגען וואס מיר האבען אויספיהרליך געשריבען פאראיאהרען אין אונזער צייטונג פון ערב שבועות.

אקדמות

אקדמות מלין ושריות שו — תא
מאכען די גוים איצט חברו — תא
איינפירען א פאראגראף אריערו — תא
דער אפענער אנטיסעמיטו — תא
יודען—זענען פון א אנדערער ראסו — תא
דער עיקר א אנדערע אמונה — תא
עפעס א פערשלעפטע קרענקו — תא
פון יענער זייט אזיאטו — תא
עס בושעוועט די גרויסע שנאה — תא
אפשר אפילו די אייביגע קנאה — תא
מען וואלט בעגראבען דעם יודי־
שען מענשו — תא
טיף, טיף אין דער אדמה — תא
די גרויסע, פרומע בעלי פאליטיקו — תא
פון דער פוילישער עליטו — תא
זוכען פלאנען, ווי ווערט מען
פטורותא — תא
פון דער מכה יודישו — תא
וואו נעמט מען א פלעק ערדו — תא
פאר א יודישער עמיגראציעו — תא
כדי צו קאנען זאגען די ברכה — תא
דעם בעקאנטן: „ברוך שפטרני״ — תא
אבער, עס איז שוין א אלט וואר־
טעלי — תא

אז פון דעם אומר ביז עושה׳ו — תא
איז א גאר גרויסער דרך׳ו — תא
א גאר לאנגער מהלך״ו — תא
עס וועלן נאך דויערען לאנגע
שניה׳ו — תא
ביז עס וועט זיך געפינען אנ׳ארטו — תא
טאקי פאר יודישער עמיגראציו — תא
און עוד לא אבדה תקותינו — תא
דערווייל איז ביטער כמו גאלו — תא
מען רודפ׳ט יודען עד חרמו — תא
מען נעמט אוועק יודישע פרנסותו — תא
דער גוי ווערט א גרויסער סוחרו — תא
היטלער דער גרויסער אוהב ישראלו — תא
איז געקומען אביסעל צו שפעטו — תא
וואלט ער קומען בימי הערצלו — תא
וואלט דאס געווען די בעסטע צייטו — תא
אבצוקויפען פאר א שיבשו — תא
דאס גאנצע ארץ ישראלו — תא
אפילו מיט עבר הירדנו — תא
מיט דעם גאנצן הכל בכל לכל׳ו — תא
עס איז גאר קיין ספקו — תא
אז אפילו די דייטשע יאהודימ׳ו — תא
וואלט אין זיין גרויסען עושרותו — תא
אליין געקויפט פאלעסטינאו — תא
אבער געקומען איז היטלערו — תא
אין א צייט פון א קריזיסו — תא
ווען יודען זענען שוין בקבצנ׳ו — תא
און עס איז נישטא די אפותיקאו — תא
מען טאר אבער נישט פערלירען
דעם ראשו — תא
יודען האבען איבערגעלעבט די
גרעסטע רשעים׳ו — תא
זיי וועלן אויך איבערלעבן היטלערו — תא
ובא לציון גואל ונאמר אמן׳ו — תא
דערווייל אויב א יוד האט אויף
שבועותו תא
עסט בשר ודגים וכל מטעמים׳ו — תא
עסט קרעפלעך און בלינטשעסו — תא
און זיים אייך משמח מיט יום טובו — תא

ווער עס דארף א תיקון

די ראטמענער און פאסלעס פון סיים און מאגיסטראט

וואס פענקלעל זיי דריקען און זיצן מיט שטאט

שוייגן אויך דאן, ווען מ׳טוט אונז דריקן ברויכען דאך זיכער א תיקון.

כלל־פארזארגער, גראבלען מכל המינים,

וואס „יחץ״ זיי מאכן לויט חוקים און דינים

פ ן קהל׳שן טאפ מיט חשק זיי פיקען.

זיי ברויכן על־פי־דין א גע׳כשר׳טען תיקון.

די גמינע־דאזארעס וואס טויטע זיי פוצן,

און ארימע קראנקע קיין חשק צו שטיצן,

וואס מלחמה זיי פיהרען, ווי הענגער זיך פליקען,

זיי ברויכן געוויס ע״פ יושר א תיקון.

די וויבלעך, די רייכע, וואס קיין טרוס־קאוויעץ זיי לויפען.

און לעבן א טאג „נאפטושא״ זיי זויפן,

און די מענער, די פערד, מיט ליבע־בריף זיי קוויקען,

זיי ברויכן ע״פ דין א כשר׳ן תיקון.

א. א–ן.

א גאנץ יאהר שבועות

א ראדאמער יוד האט זיך אויסגע־דריקט, אז ער האט א גאנץ יאר שבועות.

— איך ברענג אהיים – זאגט ער – מיין ווייב פרנסה, אז ס׳ווערט איר גרין פאר די אויגען. מאכט זי מיר „מי שברך׳ס״, אז ס׳ווערט מיר גרין פאר די אייגען. קינדערלעך האב איך גרינע ווי די לאבענדזשעס און בכלל עסט מען נישט מילכיגס, נישט פליישיגס.

פארוואס?

– פארוואס מאכט מען נישט אין ספירה־טעג קיין חתונות?

– ווייל די חתנים גייען נישט, גע־ווינלעך, צו דער חופה, ביז מען עג־דיגט נישט פריער ציילן.

KINO APOLLO

גרויסער פערדאפעלטער פראגראם
אלס ערשטער פ י ל ם
דער בערימטער מייסטער
באריס קארלאף
אין שפאנענדען־פילם
„גועלער פיראט"
אלס צווייטער פ י ל ם
א זעהר שענע קאמעדיע א. נ.
BRZDĄC

KINO APOLLO

ש ב ת דעם 4 ה. ח. 3 אז.
זונטאג דעם 5 ה. ח. 12 און 1
מאנטאג פון 6 ה. ח. 12 און 1[18]
פריהמארגעז פילמען
דער בערימטער פוילישער פילם
„די מיידלעך פון נאוואליפקי"
אין די הויפט־ראלען
בארשטשעזסקא און אנדזשיעווסקא

אויך אין ביאלאבזשעג איז דא א קהלה
פון וואנען ווייסט מען? — ווייל ס'איז א מחלוקה.

אין ביאלאבזשעג טומעלט זיך יעצט ארום דער קהלה און שוחטים. די הויפט־העלדען ארום וועלכע ס'פיהרט זיך דער קאמף זענען דער געוועזענער דאזאר קאהן און דער שוחט יעקב פנחס קעניגסבערג.

די מחלוקה האט זיך אזוי צופלאקערט, אז ס'איז דערגאנגען צו מסירות, אין רעזולטאט פון וועלכע עס זענען צוגעצויגען געווארן צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט דער ביאלאבזשעגער רב, דער ראש־הקהל ה' ווײַנטרויב, ה' י. האכבערג און דער ציוניסטישער פארשטעהער ה' נתן ליבערמאן. די לעצטע זענען ארויסגעטרעטען געגען תקיפים און געגען די וועלכע גראבען אונטער די קהלה.

אין שטעטעל איז ליהודים.

פרוי מיט א קליין קינד אויף דער האנד
אונטער די רעדער פון א מאטאציקל.

די פרוי זאפיא זביעגליק איז מיטוואך געגאנגען אין דער עקספאזיטור פון „פונדוש־פראצי" אויף מאלטשעווסקי, וואו זי האט געווארט אויפן אויסליינען די ליסטע פון די אנגענומענע ארבייטער צו דער עפענטליכער ארבייט, אויף וועלכער אויך איהר מאן האט געזאלט פיגורירען. די פרוי האט מיטגענומען איהר אנדערטהאלבען־יעהריג קינד, האלטענדיג עס אויף די הענד. זייענדיג אזוי איינגעהערט אין אויסליינען די ליסטע דורכ'ן בעאמטען, האט די פרוי נישט בעמערקט, ווי ס'איז אנגעלאפען א מאטאציקל מיט א שטארקע שנעלקייט און באלד איז זי מיט איר קינד ארונטערגעפאלען אונטער די רעדער.ביידע, מאמע און קינד, זענען פערוואונדעט געווארען און מ'האט זיי ערטיילט הילף אין דערבייאיגען פוילישען שפיטאל. דער מאטאציקל איז דערווייל נעלם געווארן אויפן װארשאווער שאסע.

פאליציי פיהרט אנ'ענערגישע אויספארשונג צו דערגעהן דעם נאמען פון דעם מאטאציקליסט.

ראדאמער קצבים ש'סען אין פשיטיק און פערקויפן אויף כשר אין ראדאם

דער פשיטיקער רב ר' ישראל שפירא בעט אונז מיטצוטיילען, אז ער האט פעסטגעשטעלט, אז עס קומען קיין פשיטיק יודישע קצבים פון ראדאם, שיסען דארט בהמות אויף טריפה און פערקויפען שפעטער דאס פלייש אין ראדאם אויף כשר. על כן איז ער מזהיר, אז דאס פלייש איז טריפה ונבילה און מ'זאל זיין פארזיכטיג ביים קויפען פשיטיקער פלייש.

א הארציגען מז"ט ווינשען מיר
אונזער פערוואלטונג'ס־מיטגליד ה' **קלמן ריכטמאן**
צום געבוירען ווערען פון זיין
א י י נ י ק ע ל
די פערוואלטונג
פון בית־יתומים און מושב־זקנים

ב י ל י ג ע
ט ו ר י ס ט ע ן
ר י י ז ע ס
קיין פאריז, בעלגיע ארגענטינע, פאראגוויי, אורוגוויי, בראזיליע, אויסטראליען, טרינינדאט, מעקסיקא, ניקאראגוא, קאסטאסדיקא, פאנאמא, האנדוראס, װענעזועלא, טשילי, קאלומביא, ארץ־ישראל, פעראייניגטע שטאטען.
ארדענט איין די
«װירטשאפט'ס־צייטונג»
„Gazeta Gospodarcza"
Warszawa, Leszno 4 m. 6
פראװינץ באקומט אנטװארט נאכן ארייגשיקען א פאסט־מארקע.

אסתר פערעלמאן
אין ראדאם.

אויף יום־טוב קומט צו גאסט קיין ראדאם אסתר פערעלמאן צוזאמען מיט א פיינעם אנסאמבל.

אסתר פערעלמאן רעכענט זיך צווישן די אנגעזעהענע יודישע ארטיסטען און זי בעגעגענט אימעטום א װארימע אויפנאמע. אויך דער יודישער טעאטער עולם אין ראדאם האט שוין געהאט די געלעגענהייט צו זעהן זי שפילען און אנערקענט, אז זי האט טאלענט און איז ראוי אויפצוטרעטען אויף דער בינע.

די יודישע טעאטער־ליבהאבער װעלן האבען אנ'עונג יום־טוב, געהענדיג אין טעאטער אויף די אין ראדאם נאך נישט געשפילטע פיעסען, וואס וועלען אויפגעפיהרט ווערן פון אסתר פערעלמאן מיט איהר אויסגעצייכענטען אנסאמבל.

Zelazo
Wyroby żelazne
Maty trzcinowe
Cement, Papę
poleca
R. Margules
Kozienicka 6 Tel. 15-11

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" ראדאם
דריי פארשטעלונגען פון דער בערימטער ארטיסטין
אסתר פערעלמאן
מיט איהר ערשטקלאסיגן אנסאמבל
שבת צו נאכט דעם 4־טן ה. ח. **דאס קינד פון דער גאס**
זונטאג ביי טאג 5 נ. מ. **דאס קינד פון דער גאס**
מעלאדראמע
זונטאג ביינאכט **א מאמעס נקמה**
מעלאדראמע
עס בעטייליגען זיך פרויען: ליבגאלד, בצזמאן, פישער, זצנרבפרג. מענער: װיינטרויב, גרינשפאן, ווײַנבערג, האמבורגער, הארט, עפשטיין.
צוליב יום־טוב הויבען זיך אן די אייגענע־פארשטעלונגען 10 אזייגער.

CZARNIECKA GÓRA
PENJONAT dla dzieci
położony vis a vis w samym lesie Zakładu Zdrojowego
w willi p. WERENSA
prowadzony pod kierownictwem pp. R. LANDAU i E. LASTMAN
zapewniona troskliwa opieka i doskonała kuchnia
— CENY PRZYSTĘPNE —
otwarty już od dn. 3 czerwca. Zgłoszenia przyjmuje „Przedszkole"
Żeromskiego № 30

עס קלינגט איבערן גאנצן לאנד

ס'האט זיך בעוויזן א נייע געשמאקע גוטע און שפארזאמע טהיי
די טהיי מיטן גלאק „בעלל-טהיי"
HERBATA Z DZWONKIEM „BELL-TEA"

אבטיילונג פאר אסטראָוויעץ אָפּאטאָוו וויעזשבניק און אומגעגענד

אונזער אויפגאבע.

צ־טרעטענדיג ארויסצוגעבען די אָס־טראָוויעצער אָבטיילונג האָבען מיר פאַר זיך די פאָלגענדע אויפגאַבען:

1) כלפי חוץ

צו פראָטעסטירען געגען יעדען פרוב פון עלעמינאַציע, אָדער עקסטערמינאַציע־פרובען פון די אָרטיגע בעאַמטע געגען דער יודישער בעפעלקערונג.

כלפי פנים:

א) צו רעאגירען געגן פערשידענע תקיפים כמו דיקטאַטאָרען, וועלכע האָבען זיך געשאַפען אַ נעסט אין די קלענערע פראָווינץ־שטעטלעך.

ב) געגען נישט עהרליכע בעציהונג פון געקליבענע פאַרשטעהער צו דער יודישער בעפעלקערונג

ג) געגען נישט יושר׳דיגע בע־האַנדלונג פון דער פעראָרימטער יודי־שער מאַסע.

ד) געגען הפקרות און נישט פעראַנטוואָרטליכקייט פון פערשידענע פערזאָנען.

מיר וועלען בעקעמפען אויף די אויבענדערמאָהנטע יסודות יעדען, וועל־כער וועט אַרונטערפאלען אונטער די דערמאָהנטע פונקטען, אָהן אינטערשיעד פון פאַרטיי, שטאַנד, ריכטונג, און מיט־ווירקען צו בעשאַפען אַנ׳אויפריכטיגע און עהרליכע בעציהונג, אין די היינ־טיגע שווערע צייטען, פון יוד צו יוד, אָלס ברודער צו ברודער.

כדי צו דערגרייכען דעם דערמאָנטען ערהאַבענעם ציעל, האָבען מיר געשאַ־פען אַ ספּעציעלע אבטיילונג אין „ראַ־דאָמער־קעלצער לעבען", געווידמעט אָלע געזעלשאַפטליכע ענינים פון די אויבענאַנגעצייכענטע שטעדט, וועלכע וועט ערשיינען כסדר יעדען פרייטאַג.

רעדאַקציע

אונזער אַדרעס איז:

א. פרידענטאל

שענקיעוויטשאַ 14.

פון רעדאקציע.

מיר הויבען אָהן אין די נאָהנטסטע נומערען צו דריקען אַ גאַלעריע טיפּען פון אָרטיגע כלל טוהער און פרט־טוהער, וועלכע וועלען ווערען כאַראַקטעריזירט אין אָריגינעל בעלויכטען אין אונזער צייטונג. עס וועט זיין אַ ווירקליכע פאָטאָגראַפישע אויפנאַהמע, וואָס וועט אָבשפּיגלען געטריי יעדענס טעטיגקייט.

די געשילדערטע טיפּען וועלען אַרויס־רופען אינטערעס ביי די לעזער.

קינד ווערט דערשטיקט און שטעהט אויף תחית־המתים.

אסטראָוויעץ

דעם הייליגען זונטאַג איז פאָרגע־קומען אַ וועלטענער פאַל ביי דעם יודי־שען מרעגער שלמה האָלמאַן.

אינדערפריה ווען די קליינע קינדער זענען געבליבען אָהן אויפזוכט, די על־טערען זענען געגאַנגען זוכען עפּעס צו פערדינען, האָט דאָס האַלביעהריגע קינד אָנגעהויבען וויינען. דאָס עלטערע שוועסטעריל, וועלענדיג בערוהיגען איר קלענער ברודעריל, האָט עס דאַן אריינ־געלייגט אין מיילעכעל אַ שטיקל צוקער, פון האָט דאָס וויינענדיגע קינד האָט זיך אָנגעהויבן שטיקען און – דער־שטיקט געוואָרען.

די טראַגישע געוואַלדען פון די אָנ־געקומענע פערצווייפעלטע עלטערן האָ־בען נאָר בעשטעטיגט די מיינונג, אַז דאָס קינד איז טויט.

נאָך אַ שעה וויינען פון די עלטערן, האָט אויך דאָס קינד אָנגעהויבען וויי־נען און געוויזען דערמיט, אַז עס לעבט. ווייזט אויס, אַז דאָס שטיקעלע צוקער איז צוגאַנגען, האָט דאָס קינד צוריקגע־כאַפּט דעם אָטעם און לעבן געבליבען.

„לינת־הצדק", „טאָז".

זינט יאָהרען עגזיסטירט הי אַ לינת הצדק. וועמענס אויפגאַבע ס׳איז צו ברענגען הילף דעם אָרימען יודישן חולה.

לעצטענס איז געשאַפען געוואָרען אַ „טאָז" ־ אָבטיילונג, און היות וויי די אויפגאַבע פון ביידע אינסטיטוציעס זע־נען די זעלבע, און אין די פערהאַלטנונגען פון ביידע אינסטיטוציעס זענען כמעט די אייגענע פערזאָנען, איז ענטשטאַנען אַ שטאַרקע טענדענץ ביידע צו פער־אייניגען אין איין קערפערשאַפט. דאָס האָט אָבער געשאַפען אַ מין מעטש צווישן ביידע דערמאָנטע געזעלשאַפט־ליכע אינסטיטיציעס.

און איבערוואָס? איבער אַ קליניג־קייט. אַ טהייל מיטגלידער ווילען אָנ־גאַזשירען אין „טאָז" אָלס אַ סעקרע־טאַרקע אַ פרוי, וועלכע מוז אויסהאַלטען איהר מאַן אַ דאָקטאָר פאַר דער נאָס־טריפיקאַציע, און דער צווייטער טהייל וויל אָלס סעקרעטאָר אַ יונגערמאַן, וועלכער ברויך אויסהאַלטען זיין פרוי.

דערפון ליידן קודם כל די אָרימע קראַנקע.

און אָסטראָוויעץ וויצעלט זיך, אַז דער „טאָז" מיט דעם „לינת הצדק" האָבען זיך אָנגעשטעקט פון זייער אויפגאַבע: זיי זענען געבען ביידע קראַנק.

אינטענסיווע אקציע פון צענטאָס.

די אונערמידליכע אַרבייט פון די ח״ח פרויען: אַדוו. מוליער, גאָלדשטיין, און ד״ר שיבער האָבען ממש געשאַפען וויני־דער פאַר די הילף־אַקציע לטובת די אָרימע יודישע קינדער ביי אונז אין שטאָדט.

דעם צווייטען טאָג שבועות קומט פאַר אין אייגענעם זאַל פון צענטאָס אַ אָוועגד, וועלכער ברויך באַזוכט ווערען דורך די היגע יודישע בעפעלקערונג, אום דאָמיט צו צוהעלפן דער דערמאָנ־טער אַרבייט.

אָסטראָוויעץ האָט שוין אויס אָנער־קענונג פאַר די אַרבייט פון די דער־מאָנטע ח. טהוערס בעצייכענט זייער נוצליכע טעטיגקייט מיטן וואָרט גשם־אַקציע, ד״ה די אַקציע פון די פרויען גאָלשטיין, שיבער, מוליער, וועמענס איניציאַלען זענען גשם, וואָס הייסט רעגען, אונטערשטרייכענדיג דערמיט, דאָס די אַרבייט פון די דערמאָנטע טהוערענס איז נויטיג די אָרימע שול־קינדער, ווי אַ רעגען פאַר די דורשטיגע תבואות.

ראַדאָמער כראָניק.

קהל׳ס בית־מדרש געשלאָסען אַ גאַנצע וואָך אויס מורא

ס׳זאָלען זיך אַריינרייסען דאָרט 20 יודישע היימלאָזע.

שוין דריי וואָכען וואָלגערען זיך אַרום אויף דער זאַטילנאַ גאַס דריי יודישע פאַמיליעס אונטער׳ן גאָלען הי־מעל. זיי האָבען ביז דאַן געוואוינט אין הויז נומ. 9 אויף דער זעלבער גאַס. לעצטענס האָבען זיך די ווענד פון הויז געשפּאָלטען און ס׳איז פאָרגעשטאַנען אַ סכנה, אַז דאָס הויז זאָל איינפאַלען. די בוי־קאָמיסיע ביים מאַגיסטראַט, בע־טראַכטענדיג דעם מפולת׳דיגען צושטאַנד פון הויז, האָט פעראָרדענט, אַז די איינוואוינער זאָלען פערלאָזען תיכף זייערע דירות, צוליב דער מורא, אַז ס׳זאָל נישט געשעהן אַ קאַטאַסטראָפע מיט מענשליכע קרבנות.

פון יענער צייט אָן האָבען די לאָ־קאַטאָרען פערלוירען דעם דאַך איבער׳ן קאָפּ. זיי האָבען זיך בלית־ברירה „איינ־געאָרדענט" אויפ׳ן ברוק, פון דער צווייטער זייט זאַטילנע, וואָס גרעניצט מיט דער נאַרוטאָוויטש גאַס. טייל פון זיי האָבען שפּעטער געפונען אַ מקום מנוחה ביי משפחה און קרובים, און געבליבען געבליבען געבליבען היימלאָז זענען דריי פאַמיליעס, מיט פרויען און קינדער, אַ צאָהל פון בערך 20 נפשות, וועלכע זענען געבליבען ליגען אין רשות־הרבים אויף הפקר. בשעת די גרויסע רע־גענס איז געווען אַ האַרצרייסענד בילד צו קוקען, ווי די אומגליקליכע מענשען זענען פערגאָסען געוואָרען מיט׳ן ביסעל בעבעכעס פון טייכען וואַסער. אין די קאַלטע נעכט ווידער, האָבען זיי גע־צאַפּעלט פון קעלט. אַמאָהל, אַמאָהל האָט פערבלאָנדזשעט אַ שטיין אויך, מסתמא, נישט מן השמים...

די דאַכלאָזע, זעהענדיג, אַז קיינער פעראינטערסירט זיך נישט מיט זיי, האָבען דעריבער בעשלאָסען אַריבער־צוקלייבען זיך אין בית־מדרש אַריין און זאָלען יודען וויסען, אַז בלויז דאַוו־נען איז נישט גענוג, נאָר מען דאַרף מאַכע עפּעס טוהן אויך פאַר אומגליקליכע מענשען.

געטראַכט און געטהון. פאַר שבת האָבען די היימלאָזע איבערגעטראָגען זייערע בעטלעך מיט די צובראָכענע שענק מיט׳ן גאַנצען ביסעל אָרימקייט צום בית־מדרש, וועלענדיג דאָרט אַריינ־מאַרשירען. פערשטעהט זיך, אַז ס׳איז געוואָרען אַ ויצעקו און מ׳האָט דאָס בית מדרש געשלאָסען. מ׳האָט שבת נישט געדאַוונט און אַ גאַנצע וואָך איז דאָס בית מדרש פערמאַכט. דאָס יודישע „עשירות" פון די היימלאָזע איז אויסגעשטעלט אין שוהל־געסל אַרום בית־מדרש און די דורכגעהער קוקען אויף דער „וויסטאַווע", בעדויע־רען און געהן ווייטער.

וואו איז אָבער פאַרט די שטאָדט, ווי אַזוי קען מען גלייכגילטיג צוקוקען, ווי מענטשען וואָלגערן זיך אויף הפקר? פאַרוואָס געפינט מען נישט פאַר זיי קיין אָרט וואו דעם קאָפּ אַנידערצולעגען?

פסק־דין פון העכסטען אַדמיניסטראַטיווען־טריבונאַל אין ענין ראַדאָמער רבנות.

דינסטאַג האָט דער העכסטער אַדמי־ניסטראַטיווער טריבונאַל פערעפענטליכט דעם אורטייל אין פּראָצעס פון הרב קעסטענבערג.

דער העכסטער אַדמיניסטראַטיווער טריבונאַל האָט אָבגעוואָרפען די אָנ־קלאַגע געגען הרב קעסטענבערג, אָנער־קענענדיג, אַז די וואַהל פון רב קעסטענבערג וואָס איז דורכגעפיהרט געוואָרען דורכ׳ן קהלה־ראַט, איז געווען אַ לעגאַלע. דער טריבונאַל האָט אָב־געוואָרפען די אָנקלאַגע אויס פאָר־מעלע גרונדען, און שטיצט זיך אויפ׳ן אַרטיקעל 19 פון קהלות־געזעץ, ווייל כל־זמן דער קהלה־ראַט איז געווען טע־טיג, זענען אַלע בעשלוסען גילטיג.

אין די מאָטיווען האָט דער טריבונאַל פעסטגעשטעלט, אַז ביים אָבוואַרפען די אָנקלאַגע געגען הרב קעסטענבערג, האָט זיך דער טריבונאַל געריכטעט מיט פאָרמעלע מאָטיווען און נישט מיט מע־ראַטאָרישע, דאָס הייסט, נישט בנוגע די עצם־פראַגע פון הרב קעסטענבערג.

הרב קעסטענבערג האָט אַזוי־אַרום דעם פּראָצעס געוואונען. איצט דאַרף נאָך בעשטעטיגט ווערען זיין אַמט אָלס ראַדאָמער רב – דורכ׳ן בילדונגס־מי־ניסטעריום.

דאָס אונפערגלייכליכע מיט זיינע פאַרשריפטען ביכעלע פון ד״ר א. אָעט־קער א. נ. „אַ גוטע ווירטין באַקט אַליין" איז צו בעקומען אין אַלע קאַ־לאָניאַל געשעפטען און בוכהאַנדלונגען. די פרייז איז פערקלענערט אויף 30 גראָשען. דאָס ביכעלע איז נישט צום אָבשאַצען, איבערהויפּט אין יום־טוב צייט, מיט זיינע פאַרשריפטען צום באַקען.

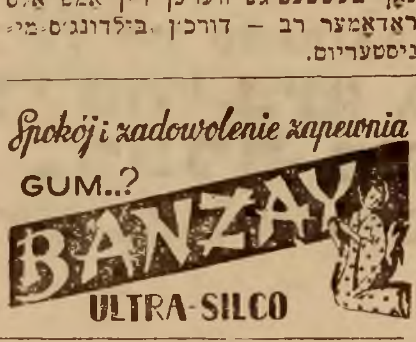

דאס לעבען אין קעלץ.

געשאפען א קעלצער הילפ'ס-קאמיטעט אין טשיקאגא.

א דאנק די בעמיהונגען פון איינציגע היגע לאנדסלייט אין טשיקאגא, מיט ה' גורפינקעל אין שפיץ, איז דארט געשאפען געווארען א הילפ'ס-קאמיטעט פאר די היגע נויטבעדערפטיגע יודען, וועלכער איז גלייך צוגעטרעטען צו אנ'אינטענסיווע זאמעל-אקציע. אין רעזולטאט איז לעצטענס געקומען אויפן אדרעס פון היגען ציוניסטישען עסקן דיר. דוד ראזענבערג 100 דאלאר, וואס זענען צוטיילט געווארען צווישען די ארטיגע נויטלידענדע יודען, וועלכע דריקען גלייכצייטיג אויס א הארציגען דאנק אונזערע ברידער אין טשיקאגא פאר די מאטעריעלע שטיצע.

ס'איז צו האפען, דאס דער דאזיגער קאמיטעט, וועט ווייטער פארזעצען זיין פראדוקטיווע ארבייט, און שטיצען די פערארימטע קעלצער יודען, וואס געפינען זיך אין א קריטישע לאגע.

אימפאזאנטע ציוניסטישע אקאדעמיע!

פערגאנגענעם זונטאג איז אין זאל פון טעאטער „פאלסקי" פארגעקומען א פייערליכע אקאדעמיע, אין צוזאמענהאנג מיט'ן פראקלאמירען א הגלילה-אקציע אין אונזער שטאדט, צו דעם צוועק זענען דעלעגירט געווארען די ה"ה שרגאי (פיהרער פון הפועל-המזרחי אין א"י) מגר. שזעלאנקא און אינזש. רייס (ווארשא).

ביי א פול געפאקטען זאל עפענט די אקאדעמיע. ה' א. גדאנדאפעל וועלכער ווידמעט איינציגע ווארימע ווערטער דעם נישט לאנג פערשטארבענעם היגען ציוניסטישען טהוער אלתר ערליך ז"ל, וועמענס אנדענקען די פערזאמעלטע באעהרען מיט אויפשטעהן.

דאן טרעטען מיט לענגערע רעדעס ארויס די ח' געסט, וועלכע שטעלען פאר אין קלארע בילדער די ווירקליכקייט פון גלות-אידענטום, און די ווירקליכקייט פון א"י ישוב. אין די גלות-לענדער פאלען קרבנות פון דעם אנטיסימיטישען טעראר, און אין א"י, פאלען קרבנות פון אראבישען טעראר, אבער אנדערש זענען די גלות'דיגע קרבנות, פון די א"י'דיגע, דען אין גלות, האט זייער טויט נישט קיין זין, ווייל זייער לעבען האט אויך קיין זין נישט געהאט, אין דער צייט ווען דער טויט פון די א"י-קרבנות האט א זין, ווייל זייער לעבען האט געהאט אויך א זין. די יודישע מלוכה, וועט געשאפען ווערען נישט פון חסד פון ענגלאנד און אויך נישט פון אינטערנאציאנאלען חסד נאר פון דעם שטארקען ווילען פון דעם יודישען פאלק. (לאנגדויערענדע אפלאדיסמענטען) אונטער די קלאנגען פון התקוה און תחזקנה, איז די אימפאזאנטע א"י-אקדעמיע געשלאסען געווארען.

רעארגאניזירט דעם האנדעלס-אנגעשטעלטען פעראיין.

לעצטענס איז דער ארטיגער האנדעלס-אנגעשטעלטער פעראיין, וואס איז אנגעשלאסען אין צענטראל-ראט פון די פראפ. פעראיינען אין ווארשא. צוגעטרעטען צו א פערשטארקטע ארבייט ספעציעל די שיך-סעקציע, וואס בילדעט א גרויסע צאהל.

אויך איז געוועהלט געווארען א נייע לייטונג פון די ה"ה ח. אפאטאוסקי (פרעזעס) ח. גאסטפריד (וו. פרעזעס) מ. דודקיעוויטש (קאסירער) נ. גרינבלאט (סעקרעטאר) און אלס פערוואלטונג'ס-מיטגלידער א. האפמאן, פר"ל פ. נאסאנזאהן, פר"ל פאמעראנצענבלום.

אין דער רעוויזיאנס-קאמיסיע, זענען געוועהלט געווארען י. אראנאוויטש, ז. בראוואַרניק און פר"ל ד. ראקאווסקא.

דער לאקאל פון פעראיין געפונט זיך מארק 9. דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 10 — 7 אווענד.

ווי מען אינפארמירט אונז, זאל דער פעראיין צוטרעטען אין די נאהנטסטע טעג צו א זביאראווע-אפמאך, מיט די אבוואניקעס, וועגען נארמאליזירען די ארבייט'ס-בעדינגונגען.

פראצעס פאר בעליידיגען דאס פוילישע פאלק אין קרייז-געריכט.

דעם 10-טען ה. ח. וועט דער ארטיגער קרייז-געריכט בעטראכטען דעם פראצעס געגען די לאפושנער איינוואוינערין בריינדיל וויקינסקי, וועלכע האט געוואלט בעת'ן פיקעטירען איהר געשעפט, ווי ס'לויטעט דער בעשולדיגונג'ס-אקט, בעליידיגען דאס פוילישע פאלק. אלס פערטיידיגער טרעט ארויס אדוו. קאלמוס.

שטאדט-פערוואלטונג אנגענומען דעם בודזשעט.

די היגע שטאדט-פערוואלטונג האט אנגענומען דעם בודזשעט אויפ'ן לויפענדען יאהר, און איבערגעשיקט צו די העכערע מאכט-ארגאנען וועגען בעשטעטיגען.

אומגליק'ס-פאל אין ביאלאגאן.

בעת די ארבייט, האט דער ביאלאגאנער ארבייטער סמורעק, בעקומען א שטארקען קלאפ פון א שווערען אייזערנעם שליסעל אין קאפ און אויפ'ן וועג צום שפיטאל איז ער געשטארבען.

ס פ א ר ט.

«הפועל» — וו. ק. ס. וו 1:1

פערגאנגענעם שבת איז פארגעקומען א פוטבאל-מעטש, צווישען די דערמאנטע מאנטשאפטען, וואס האט זיך נאך א אינטערעסאנטען פערלויף פערענדיגט אויף רעמי 1:1 ריכטער ה' גריצמאן—גוט.

„ריאגלעס רוזשי" (בעלגיען) קעלצער רעפרעזענטאנץ 3:1

דער דאזיגער מעטש האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג ביי די ארטיגע ספארט-קרייזען. די געסט האבען אין אלגעמיין ענטוישט מיט זייער שוואכען שפילען. דער עוס-גילטיגער רעזולטאט איז 3:1 לטובת די געסט. ריכטער ה' דוטקאזסקי (קראקא) גוט. כאראקטעריסטיש דאס די רעפרעזענטאנץ איז צונויפגעשטעלט פון לויטער ארישע שפילער.

אכטונג חי לעזער!

אין קומענדען נומער, וועלען מיר פערעפענטליכען א געשפרעך מיט'ן פיהרער פון „הפועל-המזרחי" אין א"י, ה' שרגאי, וועגען אקטועלע פראבלעמען פון לעבען ארץ-ישראל, ספעציעל פאר'ן „ראדאמער-קעלצער לעבען".

אנפאל אויף א יודישען דאקטאר.

פערגאנגענעם שבת אין דער פריה ווען דער בעקאנטער ארטיגער יוד. דאקטאר ש. (וועמענס נאמען מיר פערעפענטליכען נישט צוליב פערשטענדליכע טעמים) איז געהענדיג אויף שיענקעוויטשא גאס בעפאלען געווארען דורך אנ'אומבעקאנטע יודישע פרוי, וועלכע האט איהם געווארפען א שטיין, אויסרופענדיג דערביי אויף פויליש: מאַש; די סיבה פון דעם אנפאל איז נישט בעוויסט.

טעאטער-נאטיצען.

א גרויסע פעראינטערעסירונג האט ארויסגערופען ביים היגען טעאטער עולם, דער איינציגער אויפטריט פון בערימטען קינסטלער פון דער יודישער ביהנע, זיגמונט טורקאוו אין די פיעסע „ביי פערמאכטע טהירען" מאנטאג דעם 6-טען (דעם 2 טאג שבועות) אין זאל פון טעאטער „פאלסקי" אנהויב 4.30 נ. מ. און 9 אווענד.

Kino „CASINO"

ווערט געוויזען דער סענסאציאנעלער פילם א. נ.

Agentka H-21

און איבער-פראגראם, זינגט די אמעריקאנער יודישע זינגערין מאלי פיקאן.

א טיפען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער ח' חבר **עקיבא רענקאשינסקי**

צוליב'ן טויט פון זיין **פ א ט ע ר** נ"ע

זאל איהם גאט טרייסטען אין זיין גרויסען צער.

ברודער נתן און אלעזר לערנער, ירחמיאל לופט, פישל דיאמענד.

משתתפים אנו בצערו הגדול,

של חברנו היקר **עקיבא ני" רענקאשינסקי**

למות עליו **א ב י ו** נ"ע

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבֿ"צי"ווירש.

יואל שטראזבערג, לייבל גאלדשייד, יוסף יעגער, נחמן שיינפעלד.

כוס של תנחומים אנו שולחים

לחברנו היקר **עקיבא ני" רענקאשינסקי**

למות עליו **א ב י ו** נ"ע

האחים שמואל יצחק מאיר רוזנפלט, שמואל ארבך, ישראל דומב

גם אני בין המנחמים

יוסף אלנצויג

Związek Przemysłowców i Kupców Drzewnych
Okręgu Kiel. - Radomskiego
Kielce, ul. Sienkiewicza 39 tel. 1790

OGŁOSZENIE.

Zarząd Związku Przemysłowców i Kupców Drzewnych zawiadamia P. T. Członków, że w niedzielę dnia 19 czerwca 1938 r. o godz. 15-ej w pierwszym terminie odbędzie się w lokalu Związku w Kielcach ul. Sienkiewicza 39.

Doroczne Ogólne Zebranie

członków Związku z następującym porządkiem obrad:

1. Zagajenie i wybór przewodniczącego zebrania
2. Odczytanie protokółu z pop. walnego zebrania
3. Sprawozdanie Zarządu z dotychczasowej działalności
4. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej
5. Wybór członków do Zarządu
6. Wybór członków do Sądu Rozjemczego
7. Wybór członków do Komisji Rewizyjnej
8. Wybór członków do Kasy Zapomogowej
9. Uchwalenie regulaminu Sądu Rozjemczego
10. Uchwalenie preliminarza budżetowego na rok następny
11. Wolne wnioski

Zaznacza się, że w wypadku nie przybycia na zebranie przewidzianej regulaminem liczby członków, zebranie — — odbędzie się w drugim prawomocnym terminie, tego samego dnia o godz. 16 ej z niezmienionym porządkiem obrad i będzie ważne bez względu na liczbę obecnych na zebraniu członków.

ZARZĄD.

Kielce, dnia 3 czerwca 1938 r.

Celem uproszczenia manipulacji z inkasem składki szpitalnej i z wypłacaniem takowej Szpitalowi Tymczasowy Zarząd Gminy postanowił utworzyć przy Szpitalu specjalny dział inkasowy wspomnianej wyżej składki, wobec czego uprasza się płatników, aby zechcieli wymierzaną im składkę szpitalną uiszczać temuż organowi, lub też wypłacać specjalnie delegowanemu inkasentowi za odnośnym pokwitowaniem Zarządu Gminy.

Tymczasowy Zarząd
Gminy WYzn. Żyd.
w Radomiu.

Na Zielone Świątki

בעקאַנטמאַכונג
פון גימנאַזיע „חובבי־דעת" אין ראַדאָם.

שולען	קלאַס	דאָס מעלדען זיך פון קאַנדידאַטען	שריפטליכע עגזאַמענס	מינדליכע עגזאַמענס
Gimnazjum	I	פון 30.v ביז 10.vi	19.VI 9 שעה	פון 20—VI טען
Gimnazjum	II, III, IV	פון 30.v ביז 22.vi	23.VI " "	" 24—טען
Liceum	I, II	פון 20.vi ביז 22 vi	24.VI " "	" 26—טען
Szkoła Powsz.	I	פון 2.vi ביז 22. vi	—	—
Szkoła Powsz.	II-VI	פון 2.VI ביז 22. vi	22.VI " "	" 23—טען

די קאַנצעלאַריע פון די שולען געפינט זיך אויף **קילינסקי 13**
און איז טעטיג אין די שעה'ען 8 — 14 טעלעפאָן 68 — 11

דירעקציע פון די שולען.

Naszej ukochanej kuzynce
Jehudit Kon
z intencji Jej zaręczyn
z p. *Abramem Joskiem Wojntraubem*
wiele szczęścia życzą
Regina i Josef Rafałowicz.
Brisel - Belgia

NA SEZON LETNI
POLECA
najprzedniejsze i najmodniejsze
tkaniny bielskie, wełny, jedwabie deseniowe i kożuszkowe
E. GUTSZTAT
Radom, Żeromskiego № 18

אונזער ליבע קוזינקע
יהודית קאָן
צו איהר פערלאָבונג מיט ה׳
אברהם יוסף וויינטרויב
אַ האַרציגען מזל־טוב. **פייגאלע און דוד שיינבוים**

SKROMNIE i SOLIDNIE BEZ KRZYKU i ALARMU
DAJEMY NAPRAWDĘ NOŻYKI
W NAJWYŻSZYM GATUNKU.

prosimy żądać wszędzie i przekonać się o tej prawdzie!!

Najlepsze, najmilsze i najtańsze
prezenty dla rodziny i przyjaciół
to
kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne
Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskim Towarzystwie Elektrycznym Sp. Akc. w Radomiu ul. Traugutta 53

BROWAR PAROWY
J. SASKI
w RADOMIU
poleca piwo
„EL"

Szyboszlif
RADOM
Żeromskiego 20
Telefon 23-20

POLECA:
Lustra
Szkła szlifowane
Szyby

Kino ADRIA Do niedzieli dnia 5 czerw. włącznie

Wielki dramat szpiegowski p. t.
W CZTERY OCZY
W rol. gł. Dolores Del Rio, George Sanders
Nad program DODATKI

Kino ADRIA
שבת רעם 4 1 און 3 אז
זונטאג דעם 5 12 און 2 אז.
מאָנטאג דעם 6־טען 12 און 2 אז.
פריהמארגען־פילמען
Polski film p. t.
„Kościuszko pod Racławicami"
Nad program: Dodatki

שריפטליך יען מען זיך ווענדען:
Red. „Radomer-Kielcer-Leben" Kielce, ul. Warszawska 2.
ה. ביינוואל
אין אלע רעדאקציע און אדמיניסטראציע־ענינים ביטע זיך צו פערשטענדיגען מיט אונזער מיטארבייטער

אכטונג קעלץ!

TARYFA OGŁ.: Na 1-szej stronie mm 1 szp. 40 gr.
w tekście mm 1 szp. 60 gr.
na ostatniej stron. mm 1 szp. 25 gr.

1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.

אבאָנאַמענטס פּרייז: פאר א חודש אין פוילען ולאָט; אין פראַנקרייך, בעלגיען 4 פראַנק; אין ענגלאַנד לעטרער 30 פענס.

Redektor CH. M. HERC   טעל. tel. 15 - 18   Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom Szwarlikowska 20